

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха
Кафедра української мови

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
**«ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНСЬКОГО
ДУБЛЯЖУ АНГЛОМОВНИХ МУЛЬТСЕРІАЛІВ У ЛІНГВІСТИЧНОМУ
Й ЛІНГВОДИДАКТИЧНОМУ ВИМІРАХ»**

здобувача СВО магістра
освітньої програми: Середня освіта.
Українська мова і література, англійська мова
спеціальності *014 Середня освіта*
предметної спеціальності 014.01 Середня освіта
(Українська мова і література)
додаткової предметної спеціальності *014.021 Середня освіта*
(*Мова і література (англійська)*)
галузі знань *01 Освіта / Педагогіка*
Ватаги Олександра Вікторовича

Науковий керівник: канд. філол. наук,
доц. Павлушенко О. А.

Розширена шкала _____
Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Голова екзаменаційної комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени Екзаменаційної комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

Вінниця – 2025

Анотація

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню лексико-семантичного простору українського дубляжу англomовних мультсеріалів у лінгвістичному та лінгводидактичному вимірах.

У роботі здійснено аналіз лексичних та стилістичних особливостей, притаманних текстам українського дубляжу. Увагу також приділено виявленню та класифікації трансформацій, які виникають у процесі перекладу різноманітних мовно-стилістичних категорій, серед яких зокрема: культурно-специфічна лексика (описує локальні реалії), сучасний український сленг та розмовна лексика для досягнення природности та комічного ефекту, каламбури та оказіоналізми, фразеологізми та абсурдні вислови у їхньому українському еквіваленті.

Метою лінгвістичного аналізу в другому розділі є опис та коментування ілюстрацій з переозвученого кінотексту, які застосовують українські перекладачі та адаптатори для збереження гумористичности, емоційного навантаження та відповідностей концептуальній картині оригінального твору, одночасно забезпечуючи мовно-культурну релевантність для українського глядача, певну релокацію лінгвокультурного пейзажу.

У третьому розділі обґрунтовано значний навчальний потенціал українського дубляжу мультсеріалів як колоритного, сучасного та емоційно насиченого лінгводидактичного матеріалу. Розглянуто можливості використання дубльованих текстів для збагачення активного словникового запасу учнів та студентів сучасною розмовною українською мовою. Зроблено висновки про формування комунікативної компетентності, зокрема навичок розуміння живої, неформальної мови. Наведено приклади можливих вправ на матеріалі цієї кваліфікаційної роботи для здобувачів середньої освіти.

Результати дослідження підтверджують, що український дубляж англомовних мультсеріалів є не лише засобом мовної локалізації, але й самобутнім лексико-семантичним явищем, що активно впливає на збагачення (насамперед okazіоналізмами й фірмовими фразами) та динамізацію сучасної української мови, а також слугує ефективним інструментом у лінгводидактиці.

Ключові слова: *дубляж, лінгвокультурогеми, лінгводидактика, мультсеріал, українська мова, кінотекст.*

Abstract

The qualification work is devoted to the study of the lexical-semantic space of the Ukrainian dubbing of English-language animated series in linguistic and linguodidactic dimensions.

The work analyzes the lexical and stylistic features inherent in the texts of the Ukrainian dubbing. Attention is also paid to the identification and classification of transformations that arise in the process of translating various linguistic and stylistic categories, including: culturally specific vocabulary (describing local realities), modern Ukrainian slang and colloquial vocabulary to achieve naturalness and comic effect, puns and occasionalisms, phraseological units and absurd expressions in their Ukrainian equivalent.

The purpose of the linguistic analysis in the second section is to describe and comment on illustrations from dubbed film texts, which are used by Ukrainian translators and adapters to preserve the humor, emotional load and correspondence to the conceptual picture of the original work, while ensuring linguistic and cultural relevance for the Ukrainian viewer, a certain relocation of the linguistic and cultural landscape.

The third section substantiates the significant educational potential of Ukrainian dubbing of animated series as a colorful, modern and emotionally rich linguodidactic material. The possibilities of using dubbed texts to enrich the active vocabulary of pupils and students with modern spoken Ukrainian are considered. Conclusions are drawn about the formation of communicative competence, in particular the skills of understanding living, informal language. Examples of possible exercises on the material of this qualification work for secondary school students are given.

The results of the study confirm that Ukrainian dubbing of English-language animated series is not only a means of language localization, but also a distinctive lexical and semantic phenomenon that actively influences the enrichment (primarily

with occasionalisms and brand phrases) and dynamization of the modern Ukrainian language, and also serves as an effective tool in linguodidactics.

Keywords: *dubbing, linguoculturogems, linguodidactics, animated series, Ukrainian language, film text.*

Зміст

Вступ	8
Розділ 1. Мовний контент українського анімаційного кіно як об'єкт наукового дослідження	14
Розділ 2. Вербальні засоби створення унікальності українського озвучення анімаційних фільмів іноземного виробництва	21
2.1. Засоби відтворення українського лінгвокультурного колориту в озвучуванні англомовних анімаційних фільмів	21
2.2. Оказіоналізми – особливі лексико-стилістичні одиниці в українському озвученні іноземних мультсеріалів	31
2.3 Каламбур як лексико-стилістичний засіб творення гумористичного в репліках мультперсонажів	35
2.4 Пейоративна лексика в українськомовних версіях кінотекстів іноземних мультиплікаційних серіалів	40
2.5. Категорія абсурду у реалізації засобами мовної та позамовної дійсності	49
Розділ 3. Лінгводидактичний потенціал українського дубляжу американських мультсеріалів у контексті шкільної освіти	59
3.1. Анімаційний продукт як навчальний ресурс при вивченні мови	59
3.2. Вікові та психологічні аспекти залучення мультсеріалів до шкільного освітнього процесу	62
3.3. Використання текстів мультсеріалів на уроках лексикологічного вектору	65
3.4. Тексти мультсеріалів як джерело стилістичних спостережень на уроках української мови	69
Висновки	72
Література	75

Джерела дослідження	81
Додатки	82

Список умовних скорочень

ГГ – м/с «Готель Газбін»

ГФ – м/с «Таємниці Гравіті Фолз»

ДП – другорядний персонаж

КБ – м/с «Кінь Боджек»

ПП – м/с «Поліція Парадайз»

РМ – м/с «Рік та Морті»

РЧ – м/с «Розчарування»

Посилання на джерела-мультсеріали подаємо у форматі: дві літери+число+С+число+С», де перші дві літери кодують назву стрічки, перше число+С позначає номер серії, а друге число+С – номер сезону, наприклад: (РЧ1С1С).

ВСТУП

У часи великої війни, масштабних потрясінь, неабияких випробувань і психологічної нестабільності для українського соціуму в загальному та для вітчизняних культуртрегерів насамперед набуло виразности завдання вберегти ментальне здоров'я українців, зокрема, забезпечивши їх можливістю переглядати улюблені, всесвітньо відомі анімаційні стрічки державною мовою, а також надати альтернативу не всім зрозумілому іншомовному оригіналу або озвученню мовою окупанта. Натомість завдання українських лінгвістів – дослідити мовний контент анімаційного продукту й надати фахові висновки та рекомендації щодо використання для його створення такого мовного матеріалу, який би привертав увагу споживача.

У вітчизняному кінопросторі помітного поширення набули мультфільми для вікових категорій 16+ та 18+, які, попри визначені обмеження, здобули популярність не тільки в окресленій групі глядачів, а і в дітей молодшого шкільного віку. Ф. Прилипко зауважує, що в мультсеріалах «учасники комунікації в стилізованих діалогах створюють певний текст, у якому наявна висока частота вживання специфічних одиниць – стійких сполук, характерних для усної розмовної мови, повсякденного спілкування» [30].

В Україні є і своя традиція якісної мультиплікації. Прикладом може слугувати мультсеріал «Університет Чупарського». Проте, крім відпочатково українськомовного анімованого продукту, твореного вітчизняними художниками й режисерами, відчутний вплив на українського глядача має й дубльований контент. Насамперед ті мультфільми та мультсеріали, що їх перекладають українською мовою з англійського оригіналу. На наше переконання, мультсеріали відіграють помітнішу роль у формуванні ідентичности споживача, ніж звичайні мультфільми чи навіть кількочастинні трилогії чи пенталогії, адже є більш тяглісними в часі, охоплюють ширшу проблематику та й містять кількіснішу лексичну базу, характеристичні одиниці якої проходять через увесь

серіал. Наприклад, слово «*гараздоньки*» в українському дубляжі мультсеріалу «Сімпсони», перманентно вживане Недом Фландерсом, стало мемом та перейшло до активної лексики глядачів цієї класики світу мультфільмів. Споживач мультиплікаційного контенту мимоволі переймає «фірмові слівця», бере за еталон комунікативну поведінку того чи того мультперсонажа в конфліктних ситуаціях. Тож можемо стверджувати, що лексика, якою насичені діалогічні тексти популярних стрічок, має перспективу інкрустуватися в лексикон українських дітей, підлітків та й дорослих.

В умовах динамічного суперництва за поширення й подальшу монетизацію контенту в сучасному глобалізованому світі, культурний продукт, створений митцями різних країн, змушений адаптуватися до іншомовного глядача. Українське озвучення уже давно вступило в боротьбу за конкурентну перевагу у цій ринковій ніші. Якісний звук, вдало підібрана лексика, талант акторів-озвучувачів виконували відповідні функції бездоганно впродовж десятиліть, проте з розвитком мультиплікаційної анімації в акторів дубляжу з'явилися нові, цілком гетерогенні проблеми. Як суто технічні (наприклад, ліпсинг), так і специфічно лінгвістичні. Однією з основних можемо вважати проблему дублювання експресивно насиченої лексики. Добираючи українські відповідники, перекладач натрапляє на потребу адаптації, локалізації та на інші аспекти переінакшення задля досягнення мети, що полягає у збільшенні комічного чи драматичного ефекту для українського глядача та й, зрештою, заради самого розуміння, усунення неприродних сполук, що какофонічно звучали б при буквальному перекладі.

Актуальність нашого дослідження є безумовною в час екзистенційної війни з ворогом, який прагне знищення української нації й культури, коли в Україні зріс інтерес до українськомовного контенту, загострилася чуттєвість мовної теми. Настав час пошуку альтернатив російськомовному культурному продукту, особливо в середовищі тих, хто не володіє іноземними мовами

(насамперед англійською), аби дивитися мультфільми й мультсеріали в оригінальному озвучуванні. Молодь і підлітки, переглядаючи популярні (чи й андеграундні) стрічки, формують свою мовну особистість, використовуючи вжиті в діалогах колоритні фрази, «фірмові слівця» чи впізнавані вітання, притаманні мовленню когось із мультперсонажів. Також актуальність нашої роботи полягає в опрацюванні практично недослідженої українськими лінгвістами царини анімаційних стрічок для дорослих, позаяк їх мовний простір містить специфічну лексику для відображення сенсу й вайбу комунікативних ситуацій в мультфільмах з віковим обмеженням 18+ та подеколи й 16+.

Кінотексти мультиплікаційних фільмів, на жаль, ще не привернули активної уваги українських дослідників у галузі лінгвістики. Мові анімаційного кіно присвячені поодинокі праці, серед яких можна виокремити студії Ф. Прилипко (структурні, стилістичні та семантичні особливості емоційно-оцінних комунікем), О. Підгрушної (порівняльний аналіз англomовного оригіналу й українськомовного перекладу мультсеріалу «Мій милий поні»), Д. Д. Ромашкіна та Д. М. Кайсіної (особливості перекладу мовних засобів вираження гумору в озвучуванні серіалу «Рік та Морті»). Серед публікацій іноземних дослідників привертає увагу стаття D. Hairianto «The Unanticipated Audience of Animated Films. Medium», у якій автор виклав спостереження за сприйняттям мовного контенту анімаційних серіалів дорослими.

Об’єктом свого дослідження ми обрали українське озвучення популярних англomовних анімаційних серіалів.

Предмет дослідження полягає в лексико-стилістичному аналізі текстового контенту українських версій англomовних мультсеріалів для дорослих.

Мета розвідки – виявити мовні засоби, які є прикметними для кінотекстів анімаційних серіалів іноземного виробництва в українськомовному озвученні. У процесі роботи прагнемо зрозуміти, які типи стилістично

маркованих мовних одиниць превалюють у вибраних для дослідження анімаційних стрічках. Ми свідомо не ставимо перед собою завдання зіставляти англomовний оригінал і його український переклад, не зосереджуємося на відповідностях та/або невідповідностях обох текстів. В епіцентрі нашої уваги саме українські мовні засоби як інструмент створення привабливого для глядача анімаційного продукту.

На реалізацію поставленої мети спрямовані **завдання** роботи:

- 1) вивчити, на якому рівні наукового опрацювання перебуває окреслена дослідницька проблема;
- 2) виявити лексико-стилітичні особливості українських версій англomовних мультиплікаційних серіалів для дорослих;
- 3) проаналізувати стилістично марковані мовні одиниці, використані авторами українського озвучення для відтворення діалогічних текстів анімаційних стрічок іноземного виробництва.

Для досягнення мети дослідження ми поетапно застосовували такі **методи**: суцільної вибірки (для формування емпіричного матеріалу), дискурс-аналізу для інтерпретації семантики мовних одиниць у висловлюваннях мультперсонажів, індуктивний метод на етапах систематизації результатів аналізу емпіричного матеріалу та формулювання узагальнень і висновків, описовий метод для текстового викладу власних спостережень.

Тож ґрунтуючись на вищенаведених засновках, ми обрали емпіричною базою лексичний **матеріал** популярних американських мультсеріалів «Рік та Морті» (1-4 сезони), «Розчарування» (всі сезони – 5), «Готель Газбін» (1 сезон), «Кінь Боджек» (1-3 сезони, бо далі озвучувала інша студія), «Поліція Парадайз» (спорадична вибірка) у їх українському дублюванні чи закадровому озвученні, підготовленому Творчою Спільнотою «Стругачка», студіями «Постмодерн

Постпродакшн», «Лайфсайкл», «ТакТребаПродакшн» та «Сімпсони.юа» відповідно відповідно.

Теоретичну значущість проведеного дослідження вбачаємо в тому, що воно є першою спробою комплексного аналізу мови українського переозвучення американських мультсеріалів для дорослих.

Практичний застосунок результатів дослідження прогнозуємо насамперед у галузі створення українськомовних версій мультиплікаційних серіалів іноземного виробництва, а також припускаємо можливість їх використання у викладанні обов'язкових та вибірових компонентів фахового циклу освітньо-професійних програм підготовки здобувачів ступенів вищої освіти бакалавра та магістра за спеціальністю *A 4 Середня освіта* за предметною спеціальністю *A 4.01 Середня освіта (Українська мова і література)*, з додатковою предметною спеціальністю *A 4.021 Середня освіта (Мова і література (англійська))* галузі знань *A Освіта*.

Апробація. Часткові результати дослідження були опубліковані у статті, розміщеній у збірнику *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2024. Вип. 39., а також оприєвлені в доповіді на секційному засіданні XX Міжуніверситетської науково-практичної конференції «Етнос. Мова. Культура» (20 лютого 2025 р., м. Вінниця), стаття «Лексичні засоби експресивності мовлення персонажів в українському перекладі озвучення мультсеріалу «Розчарування» у випуску 23 збірника «*Філологічні студії*» факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського; стаття «Особливості вживання та стилістичні функції фразеологізмів у мові українського озвучення англomовних мультиплікаційних серіалів (на матеріалі стрічок «Рік та Морті», «Розчарування», «Готель Газбін», «Кінь Боджек»)» в електронному збірнику «*Поділля. Філологічні студії*» Хмельницького національного університету.

Участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з української мови, літератури (з методикою викладання) 2024/2025 н.р. з працею «Лексико-стилістичні особливості українського озвучення англомовних мультсеріалів». Також вправи, базовані на матеріалі цієї кваліфікаційної, було використано в роботі зі здобувачами освіти при проходженні практик у закладах середньої та вищої освіти.

Структура магістерської роботи. (Магістерська робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, джерельну базу дослідження, додатки).

РОЗДІЛ 1. МОВНИЙ КОНТЕНТ УКРАЇНСЬКОГО АНІМАЦІЙНОГО КІНО ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Американські мультсеріали для дорослих завоюють популярність дедалі ширшого кола фанатів, адже наскрізь актуальні та охоплюють проблематику різних сфер соціального життя, вони сповнені сатири на побутові ситуації та суспільні явища й реалії. У них присутні персонажі, що виступають стереотипними символами несправедливої і деспотичної чи нерозумної влади (містер Бернз у «Сімпсони», король Зог у «Розчарування»), нещирих церковників (пастор Лавджой у «Сімпсони», Архідруїдка в «Розчарування», епізодичних героїв антиклерикального забарвлення у «Кінь Боджек»), невмілих воєначальників (Пендергаст у «Розчарування», сер Пентіус у «Готель Газбін»), глорифікація яких неможлива, непорядних журналістів (Кеті Кіллджой у «Розчарування», птахи-папараці у «Кінь Боджек»), інфантильних чоловіків (Тодд Чавес у «Кінь Боджек», Джеррі у «Рік та Морті», Джеррі в «Розчарування»). Приписані авторами цим персонажам риси визначають і особливості їх реплік, культури мовлення, вербальних засобів творення комічного, чималий відсоток яких становлять зразки експресивної лексики. Сучасний гумор приваблює глядача, а сама сміхова культура та її різновиди постійно перебувають у полі зору науковців [19].

Анімаційне кіно, як унікальна форма мистецтва, володіє власною складною «мовою», яка закономірно стає об'єктом наукового зацікавлення. Традиційна зорієнтованість цього типу кінопродукту на молодший вік споживачів сформувала прискіпливе ставлення авторів і педагогів до аудіоряду, що супроводжує візуальну доріжку, як до такого, що не тільки має відповідати нормам і правилам вимови й слововжитку, а й бути еталонної якості, позаяк мовне наповнення мультфільмів прямо чи опосередковано впливає на дітей-глядців, відбиваючись на їхній манері спілкуватися, корегуючи їхню культуру мовлення та вносячи зміни до їхніх ідіолектів.

Проблема особливостей мови анімаційних стрічок привертає увагу вітчизняних науковців, однак ще не стала предметом активних досліджень у вітчизняній лінгвістиці. Зацікавлення мовним контентом мультиплікаційного кіно виявляють як ті, хто давно своїм доробком увійшли в науку, ствердилися в ній та мають авторитет, так і ті, хто лише торує свій шлях у професійну філологію. Серед останніх, до прикладу, Дарина Пархоменко, яка в 2024 році захистила кваліфікаційну роботу на тему: «Лінгвостилістичні особливості перекладу мультфільму “The Grinch” українською мовою», у якій зосередилася на питаннях перекладознавства. Авторка стверджує, що переклад мультфільмів є важливим напрямом у галузі аудіовізуального перекладу, який вимагає глибоких знань не тільки з лінгвістики, а й з культурознавства та психології [26]. Натомість Марина Мирошніченко захистила кваліфікаційну на тему «Лінгвостилістичні особливості сучасного англomовного анімаційного телесеріалу та їх відтворення у перекладі (на матеріалі мультсеріалу “Gravity Falls”）」, у якій дійшла висновку, що найбільшою проблемою при перекладі є пошук функціональної заміни для опису якогось явища (фантастичного), а найлегшим є переклад власних імен та назв за допомогою транскрибування, транскрипції, калькування, зокрема для тих, що утворились шляхом телескопії [20]. У цілому це глобальна тенденція, адже молоде покоління науковців прагне досліджувати те, що є близьким йому за духом, концептуально осяжним та зрозумілим у контексті, а до того ж наповнене гумором, чим приваблює. До прикладу юний польський лінгвіст М. Крижановський опрацював особливості адаптації гумору у польських субтитрах до мультсеріалу «Кінь Боджек», його польськомовної версії [43]. У кваліфікаційній роботі здобувачки вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Х. Дмитрів досліджено особливості й стратегії гумору й відтворення культурних реалій, використання методу форенізації або ж навпаки вживання для кращої передачі алюзій, мовної гри й гумору засобів адаптації до українських реалій та задля забезпечення комічного ефекту [9].

К. Л. Крутій у своєму дослідженні зупиняється на впливах мультфільмів на мову та розвиток мовлення дітей дошкільного віку, наводить приклади лінгвістичних занять з дітьми на матеріалі переглянутого ними мультфільму «Як Петрик П'яточкін слоників рахував» та прогнозує створення технологій використання мультфільмів у навчанні української мови й розвитку зв'язного мовлення для російськомовних дітей [16].

Об'єктом дослідницької уваги Каранди М.В., Колесник О.С., Ольховик М.В. став популярний серед українських підлітків мультиплікаційний серіал вітчизняного виробництва «Університет Чупарського», зокрема, використані його авторами засоби виразності, епатажу, а також чорного гумору й іронії над вадами молодіжного середовища. У стрічці переважають одіозні персонажі, які використовують знижену, згрубілу просторічну лексику. Проте, за висновком дослідниць, загальний посил серіалу позитивний, він вчить іронізувати над зарозумілістю, неадекватними формами самооцінки, залежністю від думки більшості [14].

Д. Д. Ромашкін та Д. М. Кайсіна на матеріалі мультиплікаційного серіалу «Рік та Морті» дослідили особливості перекладу мовних засобів вираження гумору в українському озвучуванні анімації іноземного виробництва. Науковці зауважили, що в умовах інформаційної перенасиченості, коли всі мають необмежений доступ до гігантського обширу інформації, розвиток будь-якого жанру має як значні переваги, так і відчутні недоліки, адже сьогоденне поняття комічного вирізняється своєю схильністю до чорного гумору, іронії, сарказму та сатири, що й формує мовний контент мультиплікаційного жанру [32].

О. Г. Підгрушна та А. С. Фарафонова опублікували результати компаративного дослідження оригінальних кінотекстів та українськомовного перекладу п'ятих анімаційних серіалів: «Збіса бос» (1–2 сезони), «Готель Газбін» (1 сезон), «Нетутешні» (1–3 сезони), «Кінь БоДжек» (1–6 сезони), «Розчарування» (1-3 сезони). Не можна не погодитися із зауваженням авторок,

що анімація для дорослих є унікальним викликом для перекладачів і потребує жонглювання творчими рішеннями в рамках чітких візуальних та контекстних обмежень. Перекладацькі труднощі при озвучуванні анімації для дорослих полягають в необхідності адекватно відтворити розмовний регістр діалогів, використаної в них ненормативної лексики, вираження іронії та сарказму. Дослідниці зосередилися на інтертекстуальності як способі адаптації українських перекладів англomовних мультсеріалів [27]. Проблемі інтертекстуальності в кінотексті анімації присвячена також праця Д. О. Гакало, викона в річищі мультимодальної лінгвістики на матеріалі сучасного популярного анімаційного серіалу [8].

Продовжуючи огляд студій, дотичних до тематики українського перекладу іноземних (передовсім – американських) мультсеріалів, відзначаємо доповідь А. Коляди на VIII Всеукраїнській науковій конференції студентів, аспірантів і молодих учених (м. Київ, 24 травня 2024 р.) у якій міститься аналіз мовних особливостей мультсеріалу «Розчарування». Доповідачка зауважує той факт, що для мультсеріалів Метта Грейнінга є звичним використання різноманітної стилістично маркованої лексики: лайки, сленгізмів, жаргонізмів тощо. На думку дослідниці, така лексика відтворює живе мовлення і цим самим приваблює глядацьку аудиторію, яку становлять підлітки та юнацтво. Авторка висновкує, що озвучення популярного мультсеріалу є унікальним продуктом українською мовою [15].

Ф. Прилипко проаналізував стилістичні та семантичні особливості емоційно-оцінних «комунікем» в українському перекладі анімаційних стрічок для дітей, запропонував класифікацію цих мовних одиниць за їх функціонально-семантичним навантаженням [29]. В іншій своїй праці дослідник описав «комунікеми-фразеосхеми» в українськомовній дитячій мультиплікації: визначив чинники формування комунікем-фразеосхем, серед яких виокремив

ситуативний, соціальний, нормативний; зупинився на принципах стереотипізації та експресивізації мовних знаків [30].

Емотивні мовні засоби створення експресивності вислову в українському озвученні англomовного мультсеріалу «Рік та Морті» стали об'єктом дослідницького зацікавлення О. Павлушенко та О. Ватаги [25]. Автори виокремили сім груп емотивно-експресивних лексичних одиниць й акцентували на виразному лінгвокультурному колориті української версії цього анімаційного продукту. Логічне продовження апробація результатів дослідження в цьому напрямі мала в статті О. Ватаги «Лексичні засоби експресивності мовлення персонажів в українському перекладі озвучення мультсеріалу “Розчарування”» [2]. З часом перелік анімаційних текстів зростає, натомість аспекти дослідження деталізувалися і наша стаття «Особливості вживання та стилістичні функції фразеологізмів у мові українського озвучення англomовних мультсеріалів (на матеріалі стрічок “Рік та Морті”, “Розчарування”, “Готель Газбін”. “Кінь Боджек”»)) зосереджена на розгляді тільки однієї стилістично маркованої групи мовних одиниць [4]. У своєму дослідженні ми не обмежилися лише лінгвістичним аспектом, наша публікація «Методика використання аудіовізуальних матеріалів на уроках української мови» порушує лінгводидактичні проблеми використання фрагментів анімаційних текстів в навчанні школярів української мови [3].

Незважаючи на незначну кількість лінгвістичних праць, присвячених мові анімаційного кіно, цілком очевидно проступають три напрями, у яких здійснюють дослідження вітчизняні науковці:

- компаративний аналіз оригінальних кінотекстів та їх українських версій;
- лексико-стилістичні особливості мови анімаційного кіно;
- лінгводидактичний потенціал мультфільмів.

Аналіз лінгвістичної літератури схиляє до висновку, що кінотексти іноземної анімації в українському озвученні привертають увагу дослідників

насамперед своїми лексико-стилістичними особливостями. Зацікавлення цією проблемою спонукало нас до власних спостережень, які дали підстави виокремити ті групи лінгвальних одиниць, що, на нашу думку, роблять мовний контент мультиплікаційних серіалів привабливим для глядача й конкурентно спроможним у цій ніші культурного продукту. Серед них найпомітнішими є okazionalizmi, каламбури, пейоративна лексика.

Поряд з поширеними стилістично маркованими лексичними одиницями в досліджуваних кінотекстах ми помітили **квазіслова**. Під цим терміном розуміємо лексичні одиниці, позбавлені узусного вживання й значення, зафіксованого в колективній свідомості носіїв мови, проте в певному контексті спроможні викликати в слухачів асоціації з деякими поняттями. До наукового інструментарію цього дослідження вводимо пропонований нами термін на позначення слів, які в різних мовах мають подібне звучання і значення – **інтерлінгвальна монофоносемія**. Для викладу результатів дослідження до наукового інструментарію залучаємо також терміни:

каламбур – у широкому значенні гра слів, що досягається завдяки співзвучності чи семантичній подібності або розбіжності словосполучень, слів чи їх частин;

зовнішня алюзія – підвид алюзії, що відсилає на загальновідомі факти про події, явища, осіб і не потребує знання всесвіту конкретного твору, його попередніх серій, частин чи томів;

внутрішня алюзія – підвид алюзії, що відсилає на події чи персонажів у сюжеті власне твору, його попередніх частин і серій, зорієнтована винятково на читача/глядача, що знає попередню інформацію з серіалу чи кількатомника;

зевгма – стилістична фігура, у якій одне слово або фраза (загальний вислів) поєднується за змістом з кількома частинами речення, що є між собою семантично нерівноцінними, адже один компонент вжито у денотативному значенні, а другий – у конотативному;

гег – комічний прийом, який полягає у повторюванні того ж самого жарту упродовж твору, театрального виступу чи кіно- або анімаційної стрічки, часто не дуже й смішного, проте з кожним повтором його гумористичний ефект набуває ефекту снігової кулі. Також може використовуватися у стилістиці тексту як повторювана фраза або репліка;

апосіопеза - стилістична фігура, яка полягає у навмисному раптовому обриві мовлення або думки, залишаючи її незавершеною, з метою посилення емоційного впливу, вираження сильних почуттів або натяку;

Особливу увагу приділяємо засобам відтворення українського лінгвокультурного колориту в кінотекстах анімації іноземного виробництва – **лінгвокультурологеми**.

Висновок до першого розділу

Актуальність та наукова значущість дослідження мовного контенту анімаційного кіно є безумовною, зважаючи на перетворення цього жанру з традиційно дитячого продукту на важливий сегмент культури, особливо в контексті мультсеріалів для дорослих. Аналіз виявив, що цей жанр активно використовує сатиру, соціальну критику та образи, що втілюють стереотипні символи негативних суспільних явищ (нерозумна влада, нещирість, інфантилізм), а репліки персонажів-носіїв цих рис насичені експресивною лексикою з метою привабити сучасного глядача.

Незважаючи на зростання популярності мультиплікації як об'єкта наукового інтересу, у вітчизняній лінгвістиці ця проблематика ще не набула статусу широко розробленої галузі, хоча й привертає увагу як досвідчених, так і молодих науковців. Здійснений огляд наукових праць дозволив чітко окреслити три домінантні напрями досліджень: компаративний аналіз оригінальних та українських версій кінотекстів, вивчення лексико-стилістичних особливостей мови анімаційного кіно, а також оцінка його лінгводидактичного потенціалу.

Особлива увага дослідників, що опублікували тематично дотичні праці, сфокусована на лінгвостилістичних особливостях перекладу іноземної анімації, що зумовлено необхідністю адекватно відтворити розмовний регістр, ненормативну лексику, а також такі складні мовні явища, як іронія, каламбур та інтертекстуальність. Виявлено, що українське озвучення іншомовних мультсеріалів часто створює унікальний продукт із виразним лінгвокультурним колоритом. На основі проведеного аналізу та власних спостережень сформовано робочий науковий інструментарій, що охоплює як загальновизнані терміни (каламбур, алюзія, зевгма, гег, апосіопеза), так і введення нових термінів для опису специфічних явищ, зокрема «інтерлінгвальна монофоносемія» та власне потрактування квазіслів, які, поряд з okazionalizмами, каламбурами та пейоративною лексикою, є ключовими елементами конкурентоспроможного та привабливого мовного контенту мультиплікаційних серіалів, адже вриваються в пам'ять, стають «фішкою» на комунікативному рівні серед фанатів. Таким чином, цей розділ підсумовує стан наукової розробки теми та аргументує необхідність подальшого, більш деталізованого вивчення лексико-стилістичних інновацій та засобів відтворення українського лінгвокультурного колориту (лінгвокультурологем) в анімаційному кінотексті.

РОЗДІЛ 2. ВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ УНІКАЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ОЗВУЧЕННЯ АНІМАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ ІНОЗЕМНОГО ВИРОБНИЦТВА

2.1. Засоби відтворення українського лінгвокультурного колориту в озвученні англomовних анімаційних фільмів

Українські версії англomовних мультсеріалів рясніють словами й виразами, які додають експресивності діалогічним текстам тим, що відтворюють український лінгвокультурний колорит. Такого ефекту автори озвучування досягають використанням стилістично маркованих лексичних та фразеологічних

одиниць, традиційно вживаних українцями в просторіччі. У емпіричному матеріалі спостерігаємо слова з емоційно-оцінною семантикою на позначення осіб, вчинків, подій, ознак, що виразно пожвавлює діалогічні тексти. Люцик: «Зачиняємося! Пішли **нафіг, паскуди**» (РЧ6С2С). «Вибач, але у тебе типу **соплі по всій мармизі**» (РЧ9С1С); «А ще він назвав тебе **тупою зубатою дегенераткою**» (РЧ4С1С). «Оце ти трупів тут **наскирдувала**, я вражений» (РЧ10С1С); «От **шматок ідіота!**» (РЧ2С1С) «Я впевнений, **стерво намахане**» (РЧ1С4С); «Заходьте, пийте, **скотиняки!**» (РЧ7С4С). Бін: «Заскакуйте, якщо ви **не сциклі**» (РЧ3С1С). «Знаєш, Уна, ти **прибецана!** Може б ти просто забралася?!» Зог: «Це **трикляте** весілля скасовано!» (РЧ1С1С). «Зніми ці **селюцькі лахи** і вберися нарешті, як принцеса». Банті: «Затямте: у **хвойди** – румяна, у леді – п'явки» (РЧ1С1С). Ельф: «**До сраки-гілляки** мені ваш закон!» (РЧ1С1С); «**Довбане брехло**, він просто вкрав ці історії з книжки для **тишків!**» (РЧ5С2С); «Привіт, **гімнюк!**» (РЧ3С1С). Супервізо: «Не зачиняється: та **дилда** зламала!» (РЧ9С1С). Дагмар: «Ох Мартін, ну ти й **кретин!** Цілься!»; «Не тицяй в королівську **цицьку**»; «О незабутній **штин** гноївки і гнилої капусти» (РЧ10С1С). Клойд: «Не твоя справа, **нишпорко!**» (РЧ10С1С). Меркімер: «Мені з моїми **шибайголовами** дедалі важче **чаркувати**» (РЧ1С3С). Даррелл: «**Витрішкувата** мушля» (РЧ7С3С). Боджек: «**Здохни** від раку, **дебілоїд**» (КБ4С1С). Рік: «Не хвилюйся, він не зробить тебе глухим, оскільки я ж не **падло**» (РМ9С1С). Принцеса Керолайн: «Чому ти переписуєш книжку, **бевзю?**» (КБ11С1С). Черепахтаун: «Я **пердів** довше, ніж тривала твоя кар'єра» (КБ12С1С). Сорсеріо: «**Пащекувата** принцеса постійно його заспокоює» (РЧ9С3С). Одвал: «Він на диво швидкий, як на такого **опецька**» (РЧ3С3С). Татко: «Вже не рятую, **тупорице патякало**» (РЧ2С4С). Дядько Стен: «Ми здихалися **Гідеона, смердючого кнура...**» (ГФ1С2С).

Часто емоційну експресивність вислову створюють слова, які є стилістичними синонімами до нейтральних за значенням номінацій предметів,

дій, ознак. Бін: «Мені було так приємно коли я **розгатила** (розбила) твій акваріум (...)» (РЧ10С5С). Меркімер: «**Газуй** (біжи), кажу, **газуй!**» (РЧ9С5С). Зог: «Що це ти таке **городиш** (говориш)?» (РЧ4С4С); «Я прикидався, щоб мене **не прикінчили** (не убили)» (РЧ1С3С); «Пам'ятаєш, Дагмар, як ми прокрадалися в церкву, щоб **полизатися** (цілуватися) на цьому місці?» (РЧ8С1С). Куля: «І довелося **жертви** (їсти) комах з бороди Бомжекопа» (ПП1С3С). Татко: «Та Штрико якось витяг ніж і йому настав **капут** (кінець)» (РЧ2С4С). Дрог: «**Цицюні** (груди)» (РЧ1С3С). Брат Даєн: «**Старий** (тато) вже **відчалив** (помер)» (КБ5С1С). Боджек: «**Шльондрою** (повією), так» (КБ10С1С). Тодд: «Якщо ти шукаєш тости, то я вчора обкурився і **зжер** (з'їв) всі до останнього» (КБ1С1С). Джестер: «Я краще захищатимусь по-старому – тікатиму, як **сцикло** (боягуз)» (РЧ8С1С). Рябий: «Гей, а куди це ти, вбіса, **наливсь** (зібрався)?» (РЧ5С4С); «Чого **витріщивсь** (дивишся), дуболобий!?» (РЧ10С4С). Рік: «Усі **здриснули** (втекли)! Морті, ти потрібен!» (РМ6С3С). Даєн: «Я знала, що не просто так їх **заникала** (сховала)» (КБ10С2С). Зог: «Я тут не з котями **балакаю** (говорю)!» (РЧ1С1С). Ельфо: «Я виколю твої **лупаті баньки** (великі очі) цією мінівиделкою» (РЧ6С4С); «Народ, воно не вмерло – просто тепер іще полум'я із шиї **фігачить** (йде)» (РЧ4С5С). Дагмар: «Як це ви, **чурбаки** (дерев'яні ляльки), тут опинилися?» (РЧ6С5С), «Ну як ти можеш **відгавкуватися** (виправдовуватися) в найщасливіший день мого життя?» (РЧ1С4С). Роббі: «**Граблі** (руки) геть від корони!» (ПП1С3С). Блендін Бленджамін Бландін: «Але і так доволі **некисло** (добре)» (ГФ8С2С). Старий МакГакет: «Здається, усі ці **лупки** (очі) дивляться на мене» (ГФ7С2С).

Окремо можна відзначити синонімічний ряд із семантичною домінантою «голова», із компонентів якого переважають ті, що відображають різні емоційно-оцінні конотації. Король дрозів: «Думаєш, ми не помітили, як твоя **довбешка** там стирчить?» (РЧ9С4С). Зог: «Бо це значить, що в тебе якісь негаразди у **кокосику**» (РЧ8С4С). Люцик: «О стоп, ні, не вийде, бо ти зніс **баняк** тому, хто

відповідає на молитви в цьому всесвіті, шматком цеглини» (РЧ10С5С). Рік: «(...) але точно знаю, що те гімно, яке зараз вариться у твоїй **макітрі** – це справжній ти» (РМ8С3С); «Геть з моєї **макітри**» (РМ1С1С). Ельф-розбишака: «Пограєш у скриню? То на тобі в **диню!**» (РЧ4С2С). Поліп: «Якщо ви не зріжете **ріну** цьому засранцеві, то я зроблю це за вас» (ПП1С3С).

Перекладачі пропонують широкий ряд синонімів із загальним значенням ‘припини говорити’, підбираючи максимально вдалі слова, сполуки та фразеологізми задля створення експресії комунікативного акту. Бін: «**Заткніться**: я тут аерокоролева!» (РЧ4С4С). Бет: «Господи, **заткайся!**» (РМ3С2С). Рік: «**Стули писк і послухай мене**» (РМ6С1С); «**Помовч, Морті: останнього разу, коли ти наче щось відчув, ми майже не померли, малий шматок лайна**» (РМ1С2С) Джеррі й Бет в унісон до прибульця, щоб той замовк: «**Заціпся!**» (РМ3С2С). Морті: «**Стулися!**» (РМ4С3С). Цікавою є ілюстрація, в якій Татко погрозово ставить синові риторичне запитання: «**Не розумієш, коли дзявчати, а коли мовчати?!**» (РЧ2С4С).

За сюжетом мультиплікаційних фільмів для дорослих почасти трапляється нагода для використання синонімічних рядів слів, що позначають вживання алкоголю та стану після цього. У цих випадках помітно домінує просторічна й знижена лексика живої української мови. Людина-Птах: «З мого боку немудро ділитися такими **подробицями**, але я вже **налигався**» (РМ10С2С). Бред: «Зацініть, Теггі вже **налигалася**» (РМ11С1С). Рік: «Божже! Я скучив за руками. І кров’ю. І животом. Нам треба **хильнути!**» (РМ3С3С). Герб Кгазас: «Я озвучу їм ідею серіалу, коли вони **наклюкаються**» (КБ8С1С). Злий Морті: «Це найкращий час, щоб **плиснути (...) чогось міцного (...)**» (РМ7С3С). Ельфи співають: «Вночі **банячимо**, як дурні» (РЧ1С1С). Подеколи вживається лексика жаргонної генези. Саммер: «Дідусю, йди додому **бухати**» (РМ9С1С); Тодд: «Ти що, **бухий?**» (КБ1С1С). Або й okazіоналізми, що увійшли до категорії загальновживаних неологізмів: Зог: «Дармова випивка у дворі, **алконавти**» (РЧ3С3С). Цікавим є

вживання фразеологізмів, до прикладу, Джессіка: «*Бо ти **п'яний в зюзю** постійно плакався мені по телефону!*» (РМ6С3С); Саммер: «*Жесть, дідусь Рік напевне **напився до таких чортиків***» (РМ4С3С); Пендергаст: «*Пам'ятаєте той переможний бенкет, (...) коли Ви **напились до білочки** і вибили мені око?*» (РЧ1С3С). Інколи про вживання алкоголю мовиться завуальовано, з акцентом на веселощах і розвагах. Юніті: «*Старому Ріку не до снаги **гульбанити** з цілою планетою*» (РМ3С2С). Поетичним є означення почарківця у фразі Люцика «*Я тобі не казав, та мій **друг по чарці** кидав мене на гроші не один раз*» (РЧ10С5С).

Аналогічна ситуація і з лексикою на позначення наркотиків, їх вживання та змін стану свідомості внаслідок зазначених дій. Рік: «*Все одно **вмажуся!***» (РМ4С4С).

Засобом створення українського лінгвокультурного колориту й мовної експресії в репліках персонажів слугують питомі вигуки, що побутують у комунікативній практиці українців як жартівливі форми проклинання. Яскравими лінгвокультурологемами є фразеологізми, наприклад, Татко вигукує на своєму весіллі: «***Шоб ти скис, Шоко: зіпсував такий момент!***» (РЧ10С5С); Люцик замість етикетно звичного побажання «смачного» видає прокльон «***бодай ти вдавився***» (РЧ6С2С) Рік: «***Щоб ти всрався!***» (РМ9С1С); у репліці Джеррі лунає прокльон-апосіопеза: «*Каталку-хиталку, **щоб його!***» (РМ5С3С); ДП: «***Щоб тобі срака!***» (РМ8С1С); Саммер: «*Е, а **щоб тобі всратися**: мені за це ніхто не доплачує...*» (РМ8С3С); Морті: «***Щоб мені срака по шву тріснула!***» (РМ1С4С); Рік: «***Трясця вашій мамці, я вас клонував, щоб вас попустило, а не навпаки!***» (РМ6С8С). Наявні також і креативні, оригінальні, серед яких: Покидо: «*Невже це правда, **краб мені в сраку?!***» (РЧ3С2С); Татко: «***Бодай мені в сраку вербову гілляку!***» (РЧ9С1С); ДП: «***А щоб тобі Горгона срала!***» (РМ9С3С); ДП: «***О, сто якорів мені в дишло!***» (ГФ3С2С); Старий Макґакет: «***Щоб мені рачки лізти! Як хутко він зник***» (ГФ7С2С). Є і квазіпрокльони явно авторські, вигадані українськими перекладачами: Рік: «***Кислого борщу мені в тарілку***» (РМ4С4С).

Також експресії додає вживаний у кінотексті перекладу риторичний запитальний вигук «з'їли!?!». Дядько Стен: «*З'їли, зомбачели?!*» (ГФ1С2С); Гобсон: «*З'їла, мертва суко?!*» (ПП5С4С). І в ширшому огляді риторичні запитання взагалі. Рік: «*Нащо мені тусити на Плутоні? Це фігня рівня Джеррі*» (РМ9С6С). Космобет: «*Зашикварно харитись за те, що тато з кимось здибався?*» (РМ9С6С). Риторичне запитання реалізує широкий спектр емотивних інтенцій мовця, серед яких переважають емоційна незгода з адресантом і суперечення останньому. Воно є непрямим мовленнєвим актом, значення якого допомагає зрозуміти контекст і комунікативна ситуація. Поширеним різновидом риторичних запитань є фразеологізовані запитання, котрі відрізняються сталим лексико-граматичним складом [37].

Персонажів анімаційних фільмів іноземного виробництва максимально наближають до українського глядача звичні для його мовленнєвого вжитку жаргонізми. Зог звертається до Бін: «*Твоя мати жорстко нас киданула. Ооо, шлюб це така туфта*» (РЧ4С2С). Джестер запитує: «*Січеш?*» (РЧ5С2С). В одному з епізодів Бін заперечує: «*Ні: я прихопила бухло*» (РЧ9С1С). В іншому пояснює: «*Мені треба спершу з братвою перетерти*» (РЧ3С1С). Фея-проститутка Саманта відповідає, як їй віддячити: «*Баблом*» (РЧ1С1С). Люцик запитує у Бін «*То як ми кокнемо твого жениха?*» (РЧ2С1С). Ельфо: «*Ти що, образився, бо тебе бортанули?*» (РЧ10С2С). Бін: «*Аякже, окрім твоїх стрьомних кротолюдів*» (РЧ10С2С). Зог: «*Мені уже кранти*» (РЧ4С4С). Боджек: «*Ти ж вкурив жарт?*» (КБ1С1С). Містер Арахісове Масло: «*Тут купа лягавих і гірчиці: це ж тобі не огірок з'їсти*» (КБ1С1С). Дядько Стен: «*І залатайте тріщини у мене на парковці, бо моя тачка у Китай провалиться*» (ГФ2С2С).

Увагу молоді до українських версій іноземних мультиплікаційних стрічок забезпечує використання в озвучуванні сленгізмів. Шеллі дає зрозуміти серйозність ситуації реплікою «*Облажаєшся – і я тебе приб'ю*» (РЧ6С2С). Коли

на сцену театру виходить Меркімер, один з глядачів вигукує: «Що це за **чувирло?**» (РЧ8С2С). Принцесу Бін судить її брат-король, про якого вона каже: «Дарма я його **пресувала** ці чотирнадцять років» (РЧ9С2С). В іншому епізоді Дерек до Бін: «Ти зла безсердечна відьма, а не сестра, і я сам не хочу з тобою **тусити**» (РЧ7С2С). Бін: «Я не хочу **чмирити** Дерек, та він просто сам наривається» (РЧ7С2С). Люцик: «Це сигара, загорнута в бекон, **жиробасику**» (РЧ7С2С). Пастух: «Навіть не знаю, що сказати, хіба що «па-па **лузери**»» (РЧ4С4С). Бет: «Вибачте, що я не класична мама: я не знаю, що робити, коли ви приходите зі своїми дивацькими підлітковими **шизами**! От що б ти сказав доньці, якби вона запитала, чи вона **сексі?**» (РМ5С3С). Рік: «Мені **по цимбалах**, але я зауважив це» (РМ6С1С). Меркімер: «Паскуда: сказав бути жалюгідним, щоб **чіпляти** дівчат, а сам вкрав їх!» (РЧ7С1С). Сус: «Він якось назвав мене **жиртрестом**. Знаю, я не Апполон, але це неприємно!» (ГФ12С1С).

У перекладі спорадично використані неологізми-сленгізми, творені шляхом засвоєння англомовних аббревіатур лексичною підсистемою української мови. Слово «есемеснути» (що не фіксоване тлумачним словником), можна трактувати як дериват від іншомовної твірної основи з використанням українських формантів (словотвірний суфікс «-ну-» + формотвірний «-ти»). Президент: «А слабо було **есемеснути?**» (РМ10С2С). Гідеон: «**Есемесну** тобі фото» (ГФ11С1С). Боджек: «Не виходь надвір, щоб **есемеснути** (...)» (КБ8С1С). Також, мовлячи про селфі, Рік вживає зумисне вигадане вітчизняними пуристами слово [40] для заміни цього варваризма: «До речі, мій онук старався для тебе: зроби вже з ним **самолуп**» (РМ10С3С).

Важливим у контексті експресивних вигуків є епітет «святий/а/е/і», що додається до стандартних лайливих слів, а також абсолютно рандомних, внаслідок чого таке комбінування посилює комічний ефект зумисне нетиповим поєднанням лексичних одиниць. Рябий: «**Святі оселедці!**» (РЧ5С4С). Джеррі: «**О святі моці!**» (РЧ10С5С). Рік: «**Свята трясця**, ви що, розчавите нас цією

каменюкою?!» (PM7C1C). Гондельфольд: «**Святі кицьки!** Панянки, забираймося звідси!» (PM9C1C). Саммер: «**Святе лайно, і що тепер?**» (PM1C2C). Президент: «**Святий Боже!**» (PM5C2C). Рік: «**Святі гицлі,** дякую, малі, ви усе зрозуміли. Ну, Саммер зрозуміла. Дуже дивно, що ти бажав зруйнувати моє життя заради перепиху, Морті» (PM7C2C). Морті: «**Святі дзиги:** це ж та пані з лайном на пиці, як у Ворфа зі стартреку, що брала собі каву щойно! Як вона туди потрапила?!» (PM8C2C); «**Святі жижки!**» (PM6C2C); «**Святі ящірки!** Бажання Красави здійснилося!» (PM7C3C). ДП: «**Святі яйка!** Так, так, ми отримали» (PM1C3C); «**Святі локомотиви:** вони всі мертві!» (PM4C3C). Рік-Токсин: «**Святі протони!** Ти геть показився!» (PM6C3C). Джеррі: «**Свята тряця, він правий...**» (PM1C1C). У цілому, вигук «свята тряця» є найтипівішим в українському озвученні «Рік та Морті» і лунає «з вуст» чи не всіх основних героїв, за що і став фірмовою фразою у фанатів цього серіалу. Варіацією епітета є форма з додаванням префікса «пре-»: «**Пресвяті мацанури, Ріку!**» (PM1C1C).

Живомовного колориту мовленню мультперсонажів в українському озвучуванні надають такі лінгвокультурологеми, як діалектизми, зокрема етнографізми. Меркімер дає наказ-обіцянку: «**Я повернуся до того, як останній вуйко вирубиться**» (PC1C1C). Сатана: «**Ще, до речі, ти не могла б не метляти цією штукою: заляпала всі мешти**» (PC1C5C). Ельфо: «**Я ніц не пригадую**» (PC1C5C). Дагмар: «**Ходімо, Гомере, а Сатана піде слухати записи найкращих коломишок**» (PC10C5C). Бін: «**До пуття не розберу, але це стосувалося пляцків**» (PC7C1C). Люцик до кротолюда: «**Здоров, картопляник**» (PC1C3C). Мейбл: «**Ну вдома ми з Дінпером були найкращими колядниками на Геловін**» (GF12C1C). Черепахтаун: «**Може, старого мольфара на якого наклали прокляття?**» (KB12C1C).

Перекладачі мультсеріалів не обмежилися використанням лінгвокультурологем, що відображають традиційний лад життя українця, а й

проапелювали в адаптаціях до сучасних реалій та актуального стану дійсності, використовуючи назви відомих відчизняних брендів, телепрограм, корпорацій тощо; імена політиків, культуртрегерів, історичних діячів. Такі алюзії стимулюють активне мислення глядачів, викликають емоційні реакції, пов'язані з об'єктивною дійсністю. Морті-Молодший: *«Моє життя - суцільна брехня! (...) уряд - відстій, хрещення Русі святкували вбивством русичів, Ісус народився не на Різдво: вони змінили дату, бо це язичницьке свято»*. (PM7C1C). Рік: *«Ти ж бо і справді у нас гетьман»* (PM1C1C). Себастьян: *«Даєн, привезеш мені велику шоколадку “Рошен”?»* (KB7C2C). Рік: *«Агов, Морті тут щойно пройшов анонс “Тіней забутих предків” від твого батька»* (PM7C1C). Боджек: *«Ви сплутали мене з Олегом Винником»*; *«Він змушував мене плакати з ним під музику Іво Бобула»*; *«Тобі треба в “Лігу сміху”»* (KB1C1C); *«Зітри: це п'яний рецепт київського торта»* (KB6C1C); *«(...) як коли тато пише вірш про соски Ірини Білик і змушує прочитати його, щоб зрозуміти, чи можна його скандувати»* (KB7C3C). Містер Арахісове Масло: *«І після цього я більше не їжджу укрзалізницею»* (KB4C1C). Тодд: *«Тоді ми обговорили його улюблений альбом “Братів Гадюкіних”»* (KB9C1C). Офіціант: *«Чернігівське світле»* (KB2C2C). Герб Кгазас: *«Ніколи не чув, щоб люди так реготали з жарту про колобка, що повісився»* (KB3C2C). ДП: *«Ваш живчик, сер»* (KB3C2C). Складність перекладу локального гумору зумовлена діапазоном можливих комбінацій великої кількості змінних, адже необхідно не просто передати наявну у вихідному тексті конструкцію, але й створити баланс доступності для сприйняття цільовою аудиторією [18].

Також в український дубляж введено й імена всесвітньо відомих діячів іншої національності у символічному значенні. Наприклад у фразі Вокса *«Нам би когось, кого ця мати тереза без роздумів прийняла б»* (ГГ2C1C) введено згадку Матері Терези, яку в оригінальному тексті не згадано [24].

Комічний ефект у висловлюваннях персонажів анімаційних фільмів іноземного виробництва підсилюють назви українських топонімів, як, наприклад, у репліках Ріка: *«Чому б нам просто не піти до **Жмеринки**?»* (PM5C1C); *«Ця ж істота може вирости до розмірів **півострова Крим**»* (PM7C1C). Черепахтаун: *«У мене команда кардіологів у **Житомирі**, які кажуть зовсім не те»* (KB7C3C).

Національний лінгвокультурний колорит, близький українському глядачеві, забезпечують в аналізованих анімаційних серіалах численні фразеологізми, які автори озвучування уміло вплітають у діалогічні тексти. Великий Джо: *«Поркі, годі бити байдики: обшукай короля»* (PЧ8C1C). Блазень: *«А тепер дуля з маком»* (PЧ1C1C). Ельфо: *«У замку грошей до чорта (...)»* (PЧ7C1C); *«Татку, не мели дурниць: ти нас усіх переживеш»* (PЧ5C2C); *«Припини-но свого язика, жирний шахрай»* (PЧ4C3C). «Гвен про колишнього: *«І щойно знайшов кулон вічності – зірвався з катушок»* (PЧ8C1C). Зог: *«Це що, типу камінь в мій город?»* (PЧ10C1C); *«Усі на мене мають зуба»* (PЧ4C4C). Безіменний парафіянин: *«Цап-відбувайло: нарешті ця релігія кудись рухається»* (PЧ10C2C). Татко: *«А ти мені носа втер»* (PЧ2C4C). Меншенький: *«Ну все, годі ходити околяса»* (PЧ10C3C). Принцеса Керолайн: *«То нехай та жінка напише твою книжку: баба з возу!»* (KB1C1C). Рік: *«Це були мої п'ять копійок»*; *«Втнув фортелі зі своїми ногами»* (PM1C1C); *«Але гадаю, що і сліпоглухонімий зрозумів би, що Бет намагається дати драла від тебе»* (PM6C1C). Джеррі: *«Притримай коней, Ріку»* (PM2C1C); *«Справді усю душу вклав»* (PM6C1C). Меркімер: *«Боже, від вас голова йде обертом»* (PЧ1C5C). Пан Целіндр Джонсон: *«Ніхто не покладе око (...)»* (PM8C1C). Король Плутону: *«Ви й справді дали перцю тим хробакам з NASA»* (PM9C1C). Рік: *«У певному сенсі мої руки зв'язано, Морті»* (PM2C2C); *«Лишень кирпу не задирай»* (PM10C1C). Люцик: *«Збоченець, аж дрижаки взяли»* (PЧ10C5C). Стен: *«Оу, сьогодні дуба дала»* (PЧ9C4C). Бет: *«Що ти нюні розпустив, принцесо інцесту»* (PM9C3C). Містер Арахісове Масло: *«Це точно влетить тобі в копійчку»* (KB8C2C). Боджек: *«Тоді я вже пушуся берега»*

(КБ6С2С). Геральд: «Дякую, що **сидите сиднем** на цих твердих лавах уже понад чотири години» (РЧ10С5С). Містер Арахісове Масло: «Треба **взяти їх у шори**» (КБ8С3С). Енджел: «А тепер ти хочеш **дати** йому **дах над головою?!**» (ГГ2С1С). Валентіно: «Наркоші, як ти, до змін – **як до неба рачки**» (ГГ2С1С). Рік-Рибалка: «Від Ріка, з яким ви **побили горишки**, я відрізняюся тим, що вмію ловити рибу та капелюшом» (РМ10С3С). Пан Дуркогепель: «Сподіваюся, не **ханьки м'яли?**» (РМ10С3С). Бет: «Саммер, не **бери на кпини брата**; Морті, не будь кіберманьячилою» (РМ1С4С). Морті: «**Чия б корова мукала**, бухий нудний опецьок» (РМ9С6С»).

На жаль, змушені констатувати наявність в дубляжі невластивих українській мові фразеологічних зворотів, що здебільшого є кальками з російської, до прикладу, у репліці Татка: «Ти завжди **був трохи з привітом**» (РЧ2С4С) або Люцика: «**Кіна не буде, невдахи**» (РЧ10С5С).

Можна висновкувати, що тексти озвучування аналізованих нами анімаційних серіалів іноземного виробництва просякнуті українським духом. Автентичний український лексичний та фразеологічний матеріал, використаний авторами дублювання, об'єднує персонажів цих мультиплікаційних фільмів з вітчизняним глядачем в одному лінгвокультурному просторі.

2.2. Оказіоналізми – особливі лексико-стилістичні одиниці в українському озвученні іноземних мультсеріалів

Мова досліджуваних нами серіалів рясніє оказіоналізмами, серед яких як загальні, так і власні назви. Авторські словотвори часто є засобом вербального зв'язку змісту розмов персонажів із темами, актуальними для реального суспільного дискурсу. Такер Карлсон: «Ці **феміністки-терористки**, або, як я їх називаю, – «**Баб-Каїда**»» (ППЗС2С). Розбійник пояснює Бін, чому їх не коректно називати грабіжниками: «**Ми граболюди: це гендерно нейтральна клептократія**» (РЧЗС1С). Великий Джо розповідає про минулі часи: «**Кремора** була

королівством небаченої кількості змій. Їхній квітучий **змієкономіці** заздрив тоді цілий світ (...). Сусіднє королівство Мару зі своєю **мишекономікою** заздрило і було під загрозою (...)» (РЧ8С1С). Лікар Малбері: «Між нами кажучи, це місце називаються божевільнею, та (...) це старомодно і принизливо(...). А як тобі **«шизохата»? Психодром? Сміхоферма? Хіхікадемія?** (...)»; «Отам у мене **дурдиван**» (РЧ4С4С). Мейбл: «Це все дешеві **несмакерки**» (ГФ12С1С). Здебільшого деревативний спосіб складання основ стає в пригоді перекладачам у пошуках оптимуму для досягнення комічного ефекту.

Частіше okazіоналізми виступають вигідним засобом посилення гумористичної конотації вислову. Коли дід Мацало тактильно дослідив Ельфа і заявив, що той не ельф, досліджений обурился: «Вимагаю **перемацання справи**» (РЧ9С1С), а через якийсь час поставив риторичне запитання: «Може через це в мене низька **ельфооцінка?**» (РЧ9С1С). Бін: «Мені якось **бридослизько...**» (РЧ10С1С); «Я увесь день на троні і геть **накоролевилась**» (РЧ8С4С). Кат пропонує засіб від бризок крові при перегляді страти – **кровопончо**. (РЧ4С1С). Бін обдурює вікінга, видаючи покоївку Банті за себе, принцесу Тіабіні, і на емоціях зрощує два імені, утворюючи онім-оказіоналізм: «Це принцеса **Тіабанті**» (РЧ4С1С). Зог звертається до Бін з приводу пошуків еліксиру життя за допомогою магії: «Ти не хочеш **чаротатка?**» (РЧ2С1С). Лоренцо, син якого був перетворений на свиню: «Ти смієш просити круглі штуки, вбивши одного сина і **засвинивши іншого?!**» (РЧ8С3С). Алва: «Я звертаюсь до тебе через **човновізор**» (РЧ5С3С). Брат Даєн, коли почув, що Боджек рвав і їв виноград з його кумиром, захоплюється: «Він **виноградився** зі самим зірвіголовою!» (КБ5С1С). Гобсон, коп-пенсіонер, намагається вимовити складне і, певне, невідоме слово: «Я наче ті єгиптяни у тих своїх **саркосраках**» (ПП3С2С). Даєн: «Піду-но я покурю, доки ці малі не перейшли до безгендерного сніговика чи **сніговиці**» (КБ3С3С). Містер Арахісове Масло, коли їх із Тоддом позначив секретом сусід, антропоморфний скунс: «Так, нас конкретно **обскунсили!**» (КБ3С3С). Дядько Стен: «Хто хоче

стенлинців? Це та саме, що млинці, але в них моє волосся» (ГФ2С2С). Алва: *«Це мій новий винахід: **сраколісниця**»* (РЧ2С4С). Мора каже про Уну, яка вживає психотропні речовини і є мачухою принцеси Бін: *«Гляньте, це ж **матуся-наркотуся!**»* (РЧ5С5С). Архідруїдка про алебарду: *«Дай **палку-вбивалку**»* (РЧ1С3С). Мейбл каже братові, що переконує, мовляв, забув свою любов: *«Ти забув про Венді? Я вдягну свої **скептикуляри**»* (ГФ2С2С), чим натякає на свою недовіру цій інформації. Вірогідіус: *«З кожним з'їденим мозком зростає **чаклотелект**»* (ГФ13С2С). Три музиканти сплелися довгими вусами у лінію і один кричить: *«Стійте! Ми **звусимо** вас зупинитись!»* (ГФ9С2С). Чутспар: *«Я **чолотавр**: напів чоловік, напів... eee... **напів тавр!**»* (ГФ6С1С).

Оригінальним різновидом okazіоналізмів є квазіслова, які іноді трапляються в репліках мультперсонажів. Сорсеріо, придворний маг (а насправді шахрай) розчаровується: *«Я не створю еліксир життя, скільки б не **абраказав і алаказу**»* (РЧ8С1С). Чеззззз: *«Ні, Чеззззз сказав, що вона ледве не **розчезала повний чезнипець**, розумієте мене?»* (РЧ10С2С) – слова цього персонажа вважаємо не просто okazіоналізмами, оскільки вони цілковито безсенсовні, творені довкола асемантичного кореня «чез», про їхнє значення глядач може лише здогадуватися інтуїтивно та асоціативно, відштовхуючись від фонетичної та морфологічної подібності. Архідруїдка, відповідаючи на закид, що вона ж глава церкви, творить квазіслово шляхом лексичної редуплікації: *«Церкви-шмеркви»* (РЧ10С2С). Одвал: *«Вона всіх нас уб'є своїм **хуху-вуду-тралі-валі...**»* (РЧ3С3С). Інколи буває і квазітекст, до прикладу, у репліці Ріка: *«Як я вже казав, добрий пане: **оголо ло ло бла бла бла**»* (РМ9С1С). Шарлотта імітує комунікацію іншою мовою: *«Бонджурно бонджові»* (КБ8С1С). Білл Шифр, вирішуючи яку ляльку йому обрати, спонтанно вигадує лічилку: *«**Ірдики, цирдики, цигдики...Тебе!**»* (ГФ4С2С), а в іншому епізоді вагається, кого з дітей убити: *«**Тені! Вені! Рікі! Бумц**»* (ГФ20С2С). Гідеон, чаклує: *«**Абра-швабра-кадабра! Абра-швабра-***

кадабра...» (ГФ14С2С). Старий МакГакет: *«Святий Боже! Фленел, менл, депл!»* (ГФ20С2С).

Ще одну групу okazіоналізмів становить онімна лексика, до якої належать переважно характеристичні найменування мультперсонажів. Так, персонажа, що все на світі перемацав, за що його й ув'язнили, в українському дубляжі звати **Дід Мацало**. Імена всіх ельфів виражають їхню характеристику. Ельф, що покинув Ельфвуд – **Покидо**, дуже розумний – **Мозко**, набридливий – **Набридо**, відважний – **Сміло**. У книзі як ілюстрацію використано портрет ельфа **Прикладо**. При епідемії один персонаж скаржився, що сидить поруч з **Риго**. Та адаптацією, що перевершила оригінал, вважаємо ім'я **Шоко** для персонажа, що постійно кричить: *«Шо-о-о?!»* В оригіналі він зветься Шоко від англійського «shock» [13]: в українськомовній версії вигадане ім'я поєднало поняття «шокати» і «шок», що створило гру слів. (Приклади – м/с РЧ).

Білці, що втопилася у фонтані й розпухла, Ельфо дає ім'я **Пухля** (РЧ4С1С), а Дерек називає восьминого-крихітку **Слизьком** (РЧ7С2С). Ельфо, коли Одвал опинився без шапки і відкрив назагал своє третє око, коментує: *«Ооо, клас! Я назву їх Кліпчик, Блимчик і Викрадач Душ»* (РЧ4С1С). У мультсеріалі «Кінь Боджек» більшість власних назв є адаптованою: **Містер Арахісове Масло, Черепахтаун..** Цікавими є приклади половинчастого перекладу, коли в імені та прізвищі видозмінений лише один компонент, а другий транслітерований. Сестру Боджека, що в оригіналі йменована Hollyhock Mannheim-Mannheim-Guerrero-Robinson-Zilberschlag-Hsung-Fonzerelli-McQuack, в українському озвученні звати **Мальва Манхайм-Маннхейм-Герреро-Робінзон-Зільбершлаг-Цсунг-Фонзареллі-МакКвак**.

Лідерар: *«Тоді вчини як герой: піди до найвищої гори і принеси голову Мультиведмеда»* (ГФ6С1С). Згаданий персонаж є ведмедем із багатьма головами та лапами, чим і мотивоване таке його ім'я.

Дивна ситуація виникла з кличкою свинки, яку Мейбл має за домашнього улюбленця. Уперше вона з'являється в 9-му епізоді 1-ого сезону і отримує українізовану кличку. Мейбл: «*Викликається доктор **Пухлик**: у нас пацієнт з розбитим серцем*» (ГФ9С1С). Але в подальшому чомусь її влучно підібрану кличку замінюють на оригінальну англійську **Ведлз**, а подеколи і **Водлз** (напр. ГФ13С1С та ГФ20С2С відповідно).

Назви земель **Дрімленд**, **Стімленд**, **Дрангмаєр** (РЧ) автори озвучування вирішили не перекладати, наприклад, у випадку першої, на якийсь «Мрієкрай». Припускаємо, тому що англійський корінь цього вигаданого топоніма «dream» – полісемічний [13] й одне з його значень ‘сон’, а англійське «дрім» співзвучне з українським «дрімати», отже утворилася інтерлінгвальна монофоносемія. Натомість острів Скателбат (гра слів butt (дупа)) у м/с «Таємниці Гравіті Фолз» адаптовано: Старий МакГакет: «*Він розтрощив мій човен на друзки, а потім подався на острів **Шаталдуп***». Після цього ще є каламбур від Суса про «**острів Дупи**» (див. додатки).

Локальне свято другого Геловіну, яке жителі містечка Гравіті Фолз відзначають влітку, носить назву **Літовін** (ГФ12С1С).

Оказіоналізми є особливістю лексико-семантичного простору українських версій англомовних мультсеріалів. Ці деривати беруть участь у творенні гумористичного настрою діалогічних текстів.

2.3 Каламбур як лексико-стилістичний засіб творення гумористичного в репліках мультперсонажів

Американські мультсеріали для дорослих охоплюють проблематику різних сфер соціального життя, вони сповнені сатири на побутові ситуації та суспільні явища й реалії. У них присутні персонажі, що виступають стереотипними символами несправедливої і деспотичної чи нерозумної влади (містер Бернз у «Сімпсони», король Зог у «Розчарування» нещирих церковників (пастор Лавджой

у «Сімпсони», Архідруїдка в «Розчарування», епізодичні антиклерикальні герої у «Кінь Боджек»), невмілих воєначальників (Пендергаст у «Розчарування», сер Пентіус у «Готель Газбін»), непорядних журналістів (Кеті Кілджой у «Готел Газбін»), птахи-папараці у «Кінь Боджек»), інфантильних чоловіків (Тодд Чавес у «Кінь Боджек», Джеррі у «Рік та Морті», Джеррі в «Розчарування»). Приписані авторами цим персонажам риси визначають й особливості їхнього мовлення, зокрема, вербальні засоби побудови реплік, творення комічного, чималу частку яких становлять одиниці експресивної лексики. Гумор приваблює глядача, а сама сміхова культура перманентно потрапляє в поле зору мовознавців [21]. Безсумнівним є той факт, що американський гумор – явище дуже специфічне, його типові ознаки зумовлені насамперед історичним розвитком Сполучених Штатів Америки. О. Шонь підкреслює, що характерними ознаками американського гумору доречно вважати перебільшення, надмірність, гротеск [39].

Українське озвучення аналізованих зарубіжних мультсеріалів приваблює глядача грою слів, що зумовлено загальним настроєм картин, їх сюжетами та атмосферою. Каламбури першочергово привернули нашу увагу через лексико-семантичну специфіку побудови цих конструкцій, які вимагають від автора нестандартного розуміння узусних значень слів і бачення в їх семантичній структурі прихованих сем, які можна використати в новому для них контекстуальному оточенні.

Каламбури, на наш погляд, можна поділити на два різновиди: а) гра значень; б) гра звучання.

Як гру значень кваліфікуємо вживання слів з контекстуально чи ситуативно зумовленими конотативними семами. Такий різновид ґрунтується на полісемії як здатності слів мати різні лексичні значення в межах певних контекстів і є досить поширеним в практиці художнього тексту як засіб економії мовних засобів [6]. До прикладу, уже в першій серії перехожий, коли принцесу Бін проносять

прив'язаною до палиці за кінцівки, запитує: «*Зависаєте, принцесо?*» (РЧ1С1С). Перед весіллям Бін її мачуха Уна (яка за расою дангмарійка, тобто істота на зразок амфібії) згадує: «*У день весілля в мене теж були метелики у пузі. Не варто було стільки їсти*» (РЧ1С1С). Принц Гізберт випадково нахромився головою на меч і сповіщає: «*Здається, я ще живий. Хоча, **проїхали***» (РЧ1С1С), – після чого його череп зісковзує по лезу вниз. Коли Бін падає, то звертається до долівки: «*О підлого, ти завжди **підтримуєш**, справжня подруга(...)*» (РЧ6С1С). Дерек, якого Зог попросив виступити на застіллі, каже, що йому доручено *намастити* (замість сказати) *тост* (РЧ6С1С). Ельфо сумнівається, чи вдасться протягти в отвір огрядного брата Бін: «*Ми вдвох ледве пролізли тим тунелем, а Дерек трохи **рубенсівський** (стилю художника Рубенса характерне зображення великих форм у стрімкому русі – пояснення наше). Ну, він забагато **рубаних котлет їв***» (РЧ7С2С). Зог: «***Штрикніть** його хтось мечем – перевірте, чи живий. До речі про **штрикання**: треба весілля гуляти!*» (РЧ2С1С). Мерц до свого коня: «*Якби ж у тобі було більше **кінських сил**, Димок*» (РЧ3С3С). Коли Ельфо покусали комарі, він вигукує «*Мені **аж свербить** від захвату!*» (РЧ6С1С). На фразу Бін: «*Я напевне піду, бо в мене там **штучки** з хлопцями*» Одвал відповідає: «*Так, піду напевне і я, бо в мене там хлопець зі **штучкою***» (РЧ3С3С). Боджек про зусилля для зміни життєвої ситуації: «*Я вирішив підняти **сраку**, щоб вилізти з **неї***» (КБ1С2С). Таємне Товариство планує заколот проти короля і Сорсеріо підсумовує: «*Голі Бін і Уна – це **коронний номер** програми*», на що Одвал відповідає жартом-уточненням: «*Я б навіть сказав **антикоронний***» (РЧ7С3С). Під час судового процесу, на якому Бін звинувачують у відьомстві, Меркімер зізнається: «*Так, я б сказав, Бін безумовно **зачаровує** красою та **заворожує** шармом*», після чого Одвал підсумовує: «***Чари і ворожба***» (РЧ10С2С). Боджек говорить про Містера Арахісове Масло – антропоморфного золотистого ретривера – вигуком «***Сучий син! Він буквально сучий син!***» (КБ6С1С). Енджел: «*Довіра, зав'язана на зв'язуванні, будує міцні зв'язки*»

(ГГЗС1С). Також на значенні, а водночас на співзвучності, побудований доданий авторами українізованої версії кінотексту каламбур у фразі Діппера: «Сус, а ти бачив хлопця Мейбл? Він **викапаний зомбі**, правда?» (ГФ1С1С). Жарт полягає у схожості слів-паронімів (для виокремлення цієї групи слів традиційно береться до уваги і звучання і значення як обидві їхні диференційні ознаки) «викапаний» та «викопаний», , друге з яких у контексті зомбі звучить смішно через свою занадто буквральність.

Для створення дотепних каламбурів автори озвучування мультсеріалів часто використовують гру звучання паронімів – загальноновживаних чи створених спеціально, тобто okazіоналізмів. Уна певний час перебувала під водою, поруч з рибами, а після повернення на суходіл висновкує: «На дні я зрозуміла, що життя – **складна штука**» (РЧЗС2С). Герої шукають діда, який вміє здійснювати мрії, натомість виявляється, що **мрій-майстер** виявився **мий-майстром**, оскільки він тільки пере одяг. Коли Бін говорить, що за вікном копець (копиця), а Люцик перепитує, чи капець, вона пояснює: «Та це якийсь **капець**. Я про солом'яного **копця** на святкове багаття» (РЧ6С1С). Рік: «Зібрав манатки та звалив до іншого всесвіту! (...) вивірки влаштують нам **анальний криптоаналіз!**» (РМ8С3С). Люцик, стоячи за барною стійкою: «**Люцик-Налюцик** до ваших послуг» (РЧ7С2С). А в іншому епізоді, перебуваючи за столом з покоївкою Банті та її чоловіком Стеном, який є катом, каже, що сидить із **Банті** та **Рубанті** (РЧ6С5С). Великий Джо, що деспотично ставився до свого візника **Поркі**, у в'язниці зробив зі **шкарпетки** ляльку, на якій тренувався просити пробачення, і назвав її **Шкарпоркі** (РЧ8С5С). Ельфо: «Подвійне дно у ванні – тут Бін варить **самогон**, подвійне дно в **дивані** – тут Бін робить **дивангон**». На запитання Містера Горіхове Масло «Який улюблений тип **ігор**?» Даєн відповідає: «**Ігор Кондратюк**. Також він любить **князя Ігоря**» (КБ12С2С). Гендзель, коли запрошує у будинок, де вони з сестрою запікають і їдять людей: «**Почувайтесь як у домні... тобто, як удома!**» (РЧ5С1С). На запитання ДП «Ой вибачте, я

шукала *листоношу*» Діппер відповідає: «*Оу, ви хочете сказати, що я на глиста схожий?*» (ГФ6С1С) (створено враження, ніби йому причулося «глистоношу», а сама серія про те, як хлопчик переживає хвилювання щодо своєї недостатньої маскулінності, тож цей жарт надзвичайно доречний і смішний у відповідному контексті).

Трапляються, на наш погляд, не зовсім вдалі спроби авторів озвучування створити каламбур. Саме таким є жартівливий вислів про *уникнення і поклон* у культурі данкмарійців: «*Вони (данкмарійці – пояснення наше) вважають грубістю уклін без уклону*» (РЧ6С1С), який ми вважаємо недопрацьованим, адже слово «*уклонятися*» у значенні ‘ухилитися’ не властиве українській мові, тож краще було б перекласти жарт як «*ухиляння без нахиляння*». Так само маємо заувагу до неадаптованого до української лінгвальної системи англомовного каламбуру в першій серії мультсеріалу «Таємниці Гравіті Фолз»: Мейбл знайомиться з хлопцем (потім виявиться п’ятьма гномами під плащем), який на запитання, як його звати, відповідає «*Нормал... еє.. Нормал Мен*» (ГФ1С1С). Ім’я Нормал існує, проте доповнившись англійським словом «мен» фраза набуває значення «нормальна, звичайна людина», що вже звучить смішно і неправдоподібно для англомовного глядача оригіналу [23]. На нашу думку, можна було б вигадати каламбур-замінник для українськомовної версії стрічки, наприклад «*Яків... еє.. Яків Сіх*».

Приклади каламбурів, побудованих на міжмовних звукових збігах слів, демонструють діалоги: Сам Бука: «*Чао*»; Бін: «*Що?*»; Сам Бука: «*Кажу, йду почавкаю*» (РЧ8С3С); Сара Лінн, вітаючись: «*Салют!*»; Боджек: «*Де? Я люблю салюти*» (КБ1С1С). Музику, яку виконує в божевільні Чеззззз, сам персонаж вважає стилем «*джезззззз*» (РЧ8С5С), що є okazіоналізмом, утвореним фонетичним змішуванням його імені та назви напряду у музиці (джаз), який вона і нагадує звучанням.

Подеколи гра слів відбувається на межі синтаксичного словосполучення та фразеологізму, обігруються два значення одного слова чи сполуки, що поєднується двома окремими смисловими зв'язками з різними компонентами речення: це стилістична фігура, що має назву «зевгма». Її широко використовував у творчості як засіб ситуативного гумору відомий американський новеліст з псевдонімом О. Генрі [12]. Наприклад, після удару Зог реагує на репліку схваленням «**З язика зняла! Разом із зубом**», – після чого спльовує зуб (РЧ4С2С), а Бін дає оцінку матері: «**Моя мама не просто мізки пудрить: вона їх їсть**» (РЧ2С3С). Своєрідно використано прийменник *під* у фразеологізмі та у синтаксичному сполученні слів з просторовим значенням у фразі Зога «**Твоя сестра трохи під градусом та ще й під столом**» (РЧ6С1С). Красень Вайт-Броуді Молодший: «**Ми не спілкуємося: стосунки дохлі, та й тато теж**» (РЧ5С2С). Бог: «**Я готував їх з любов'ю та майонезом**» (РЧ1С4С). Дагмар: «**Ох, від тебе тхне бренді та поразкою!**» (РЧ1С5С). Дядько Стен: «**Я був осліплений лестощами. Ну і її кислотною слиною**» (ГФ16С2С).

Отже, гра значень і гра звучань слів слугують вдалимими лексико-стилістичними засобами творення гумористичного, дозволяє привернути й утримувати увагу глядачів, тому вважаємо каламбури креативною знахідкою авторів, а самі мовні конструкції можуть стати об'єктом окремого дослідження.

2.4 Пейоративна лексика в українськомовних версіях кінотекстів іноземних мультиплікаційних серіалів

Пейоративну лексику традиційно прийнято диференціювати за семантикою на два основних типи: а) відгенітальну; б) копроректальну. Для української лінгвокультури притаманний другий тип лексичних одиниць цієї лексико-семантичної групи, про що свідчить великий обсяг фольклорних текстів, зокрема народних паремій, якими не варто нехтувати, оскільки вони, поза всяким сумнівом, є яскравими лінгвокультурологемами, вражають образністю, римою,

збагачують український словник, несуть таку інформацію, яку неможливо почерпнути більше ніде [22]. Українські перекладачі американських мультсеріалів «Рік та Морті», «Розчарування», «Готель Газбін» та інших не обійшли увагою вищезазначений факт і вклали в уста мультперсонажів лексичні одиниці, що відповідають лінгвокультурним традиціям українців. Проаналізуємо лайку, вживану в цьому дубляжі, крізь призму копроректального (або ж дефекального) типу.

Частовживаною в репліках є лексема з пейоративною семантикою «*лайно*». Подеколи вона звучить як вигук для вираження афектного стану мультперсонажа: Рік: «*Лайно. Гадаю, це кінець*» (2С2С). Спорадично цей вигук поширюють жартівливі атрибутиви: Саммер: «*Святе лайно, і що тепер?*» (РМ1С2С).

Це слово виражає негативну характеристику персонажа, наприклад, Рік говорить онукам «*Слухайте, я знаю, що ви дуже відрізняєтеся одне від одного. Але ви маєте усвідомити, що для вашого дідуся ви лиш шматки лайна. Саме так. Навіть математично доведу*» (РМ1С2С). Так само Саммер говорить про брата: «*Стулися, Морті! Ти мале мстиве лайно!*» (РМ1С2С). Принцеса Керолайн про Боджека: «*Ти схожий на купу лайна в іншій купі лайна, яка наклала третю купу лайна*» (КБ1С1С).

Іноді виступає назвою чогось складного, малозрозумілого чи негативного. Рік: «*Затягуєш до гіпернаукового лайна*» (РМ1С2С).

Слово «*лайно*» також слугує твірною основою для okazіоналізмів, що створені задля вираження зневаги чи презирства. До прикладу, коли Морті сварить сестру, то спересердя вигадує назви неіснуючих установ: . До прикладу, коли Морті сварить сестру, він креативно вигадує назви неіснуючих установ: «*Ну тоді збери докупи своє лайно і запакуй його як слід! Усе своє лайно! Щільненько докупи! (...) віднеси до лайноринку й продай! Або до лайномузею. Мені байдуже! Просто збери його докупи! Збери своє лайно докупи!*», а саме лайливе слово

вживає тут у конотативному значенні «негатив», «погані риси характеру», «зло» (PM7C2C).

Серед емпіричного матеріалу натрапляємо на приклад застосування цієї лексеми як зв'язки всередині назви денотата задля вираження зневаги чи презирства до нього. Рік: *«Гаразд, **Бета-лайн-7**, вважай, що тобі пощастило, курво!»* (PM3C2C).

Та попри те, є й випадки застосування слова в денотативному значенні. Рік, коментуючи візуальний контент по телебаченню, оголошує рідним, що це *«фільм про хлопця, що жере **лайн**»* (PM8C1C), а сам персонаж стрічки стверджує: *«Це **лайн** – просто смакота!»* (PM8C1C), що звучить надзвичайно абсурдно для переглядача мультсеріалу. Рік з іншого виміру говорить про «батьківщину» Тупого Ріка: *«Гоу, а це хіба не той вимір, де всі жеруть **лайн**?»* (PM10C1C). Мовлячи у цьому контексті, зазначимо, що у прямому значенні існує й інший номен – перифрастичний, що інколи заступає собою аналізований іменник, як наприклад у фразі Ріка *«Так, Морті, відведи свого Пука до його дірки і прощавайся, а я піду знайду трохи пального і піду накладу вели-и-ику купу **паруюючого**. Це моя нова назва для лайна через сьогоднішні події.»* (PM2C2C).

Також у мовленні героїв мультсеріалів часто вживаний похідний від «лайн» ад'єктив. В одній з серій Рік дає настанову онукові: *«Слухай свою сестру, Морті. Життя є ризик, а інакше ти лишимат **лайнних** молекул, які пливуть по волі всесвітньої сраки»* (PM2C3C). Коментуючи недолугу спробу другорядного персонажа домогтися комічного ефекту, з якої посміялися інші другорядні персонажі, Рік дає оцінку: *«Знайшов собі публіку... **Лайняні** жарти у вас, панове»* (PM4C3C).

Абсолютним синонімом також є слово «гівно» (разом з його фонетичною варіацією «гімно»). Вживають його автори дублювання у подібних комунікативних ситуаціях. Рік у конфлікті звертається до Морті: *«Чуєш мене, **гімно** ти нероздушене?! Ми - бруд, який видалили!»* (PM6C3C). Керен: *«Хоч раз*

у житті міг би не бути *гімном*» (ПП1С3С). Також під час виступу в Цитаделі Рік з іншого виміру характеризує цим словом (але з семантикою збірності) своїх підлеглих: «Агов, лайдаки! Я керував вами п'ять років, але з будь-якого *гівна* колись вилазиш» (РМ7С3С). Чаклун використовує компоненту «гімно» як складову уїдливого побажання: «Тут справжня сила схожа на... цього кам'яного монстра: *гімна з'їж!*» (РМ4С4С).

Наявні приклади вживання зменшено-пестливої форми цього слова. Рік: «І тому твої претензії передбачувані, а високобюджетні друзяки можуть поїсти трішки ріденького *гімнеця!*» (РМ4С3С).

Щодо частиномовної приналежності, то, аналогічно до аналізованого вище пейоратива, ми також знаходимо у мовленні похідні іменники. Наприклад, як ознака явища чи риси: «Не дивитися ж, як воно потопав в океані власної *гівняності*» (РМ5С3С). В іншому епізоді Джеррі, користуючись безпорадністю тестя, каже йому: «Саме так, сучко! Малий ти *гівнюк!*» (РМ5С3С), вживаючи лайливе слово як оцінку людських якостей Ріка. Мовна одиниця цього штибу стає базою для словотвору онімів, адже на конкурсі пісень Рік, представник планети Земля, виконує трек зі строфами «і на підлогу навали, я пан *Гівноген*» (РМ5С2С). Куля: «Я хотів би представити найкращого в світі майстра *гівнопису* з його шедевральним анусом!» (ПП5С4С).

Також трапляються і прикметники з цим коренем. Істота з підвалу в апогей конфлікту між Джеррі й Бет, звертається до подружжя: «(...) тож: щастя вам з вашим *гівняним* шлюбом і передайте мої співчуття Ріку, що йому доводиться мати справу з вами!» (РМ3С2С).

Ця лексично-сміслова складова може компонувати і народно-жартівливі прокльони, до прикладу, Рік лається: «От стерво, щоб *тя гівно догнало!* Давай! Курвий ти сину, най тебе хйопнуло!» (РМ6С3С).

Поширеними пейоративами у репліках персонажів є «срака», «срати», що звучать у денотативному та конотативному значеннях, спорадично чергуючись зі

своїми синонімами. Люцик до Зога: «*Стояв би в саду, а голуби б тобі на голову срали. Більше ніж зазвичай*» (РЧ10С1С).

Синонім, що за стилістичним нашаруванням є сленгізмом, і часто вживається у перекладі мультсеріалу є дієслово «хезати» [36]. Себастьян: «*Кінко обхезався*» (КБ9С2С). Морті: «*Пане президенте, якщо я чогось і навчився сьогодні, то це те, що іноді вам має бути на все нахезати!*» (РМ5С2С). ДП: «*Ваннесо, ти обхезалася по повній*» (КБ7С1С). Рік, в тілі іншого персонажа: «*Не проти, якщо я похезаю у вбиральні дев'ятого рівня? Який в нас там код доступу?*»; «*Це шпигун. Підірвати! А я піду похезаю*» (РМ1С3С).

Рідше трапляються інші відповідники, здебільшого евфемізми. Рік: «*Піду наваляю купу*» (РМ1С3С).

Іменники, що належать до цього самого лексико-семантичного поля дефекативних процесів, також вживаються задля негативної характеристики мультперсонажів. Рябий: «*Вітаємо у Стімленді, засранці!*» (РЧ10С4С).

Автори дубляжу вдаються до традиційних для української мовленнєвої практики фразеологізованих вигуків, до складу яких входять названі вище пейоративи, як до стилістичних засобів вираження іронії чи сарказму. Саммер: «*Е, а щоб тобі всратися...*» (РМ8С3С); Морті: «*Щоб мені срака по шву тріснула!*» (РМ1С4С).

На відмінну від багатьох інших дубльованих мультсеріалів, «Розчарування» в озвученні «ПостмодернПродакшн» не пропонує глядачеві обценної лексики, натомість вводить у мовопростір картини як okazіональні, так і звичні евфемізми. Король ельфів Право запитує в дочки: «*Кіссі, що тут, на єдинорога, відбувається?!*» (РЧ1С1С). Ельфо: «*Якого перця?!*» (РЧ2С1С); «*Якщо паста не спрацює – (...) мені гайки*» (РЧ2С1С). Селянин, якого Бін спокушала, вигукує фразу: «*Йосип драний, ти принцеса Тіабіні?!*» (РЧ3С1С), а вигуки, що починаються з «Йосип» (Йосип-босий!; Йосип на кобилі тощо) є традиційними евфемізмами завдяки фонетичній відповідності першого складу більш грубій,

нецензурній лайці. Один з дрогоїв відповідає на запитання щодо фази місяця наразі: «*Я **гребу**? Ми в печері*» (РЧ1С2С). Архідруїдка: «*Не **звизди**!*» (РЧ10С5С). Боджек, після того, як попросив підробити дату народження на його надгробку, щоб усі думали, що він молодший, ніж є, а Тодд Чавез сказав, що ніхто не повірить, вигукує: «*Твою **дивізію**, це моє останнє бажання!*» (КБ1С1С). Джина: «*Хочу побачити **кінчик** Дасті, але він ще не приходив*» (ПП1С3С3). Люцик: «*Йоханий **патик**, яка крутизна!*» (РЧ8С5С). Боджек: «*І взагалі, якого **хріна** я тебе сюди пустив?*»; «*Ніфіга подібного*» (КБ1С1С). ДП: «*Ми добряче **погаруємо** (про секс) там, що аж пара вируватиме*» (РМ11С1С). Морті: «*Без цієї вакцини землі **глина**!*» (РМ8С3С). Бін: «*Ех, як ти **забембав***» (РЧ9С4С). Боджек: «*Твою **підкову**, я забув його в Малибу!*» (КБ9С1С). Кондор описує дії при автоеротичній асфіксації: «*Одна рука на адамовому яблуці, а друга – на адамовому банані*» (КБ6С2С). Рендал: «*Йопти, а ти розумна голова у дупі*» (ПП1С3С). Морті: «*Не сховав – **прокохав***» (РМ7С8С). Практично позбавлені нецензурної лексики, за винятком поодиноких реплік-винятків, кінотексти мультсеріалів «Рік та Морті» та «Кінь Боджек». Абсолютно без неприйнятної лексики м/с «Таємниці Гравіті Фолз».

Нашу увагу привернула також мікрогрупа слів з негативною оцінною конотацією, що належать до однієї словотвірної моделі. Їх об'єднує префікс ви- та суфікс -ок: *вилупок, вишкребок, випердок, виблядок, виродок*. Морті: «*А мені начхати на принципи, бо цей **вилупок** хотів вбити Джессіку!*» (РМ8С3С). Рік: «*Який хворий **вилупок** робить землю пружинистою?*» (РМ9С3С). Веггі: «*Бо як ти розважатимешся, спостерігаючи за порожнім готелем, **вилупок** волохатий?*» (ГГ1С1С). Бет: «*Клятий **вишкребок**! Ти не помреш, доки я тобі не накажу!*» (РМ1С2С). Даєн: «*Сядь на гострий член, **вишкребку**!*» (КБ10С2С). Вокс: «*Старий **випердок**!*» (ГГ2С1С). ДП: «*Ласкаво прошу на шоу, **виблядку***» (ПБ10С2С). ДП: «*Стули пельку, брудний гострососковий **виродок***» (РМ3С2С). Рік: «*Ах ти тупий **виродок**!*» (РМ9С2С). Цю мономорфну групу слів визначаємо

як один з яскравих маркерів українського перекладу лайки в мові мульткінотекстів.

Широким, розмаїтим і перманентним використанням обценної лексики на позначення статевого акту, геніталій, характеристик та метафоричного відображення ставлення героїв до реалій їхніх мультивсесвітів відзначилися автори українського озвучування мультсеріалів «Готель Газбін» та «Поліція Парадайз».

Відгенітальна лайка, широко представлена у згаданих стрічках є там частовживаною та нецензурною. З прикладів, що можемо навести у цій науковій роботі, ми відібрали такі: Бет: «*І ви теж відсмокчіть!*» (PM3C3C); Рік: «*А ви – право поцілувати мого прутня*» (PM10C3C); «*(...) і оскільки їх ніщо не відволікало і не шпекало їм мізки (...)*» (PM7C1C); «*Ви придбали (...) речі (...) які наділяють вас певними силами, але й до того ж вставляють вам по самі помідори?*» (PM9C1C); «*Мамограю!*» (PM6C3C). Президент: «*Ви ще тут? Хіба тобі не час гайнути на іншу версію землі разом з твоїм зоретрахальним селфі-лапцюком?*» (PM10C3C). Томмі: «*Я шворкну цей симпатичний камінь. І це привабливе дерево. І шворкну цього милого монстрика і залишу в ньому своє сім'я*» (PM9C3C). Валентіно: «*Недотрахана ти давалка*» (ГГ2C3C). ДП: «*Ах ти шльондра літаюча! Шалава! Людотрах! Сором тобі, шльондродракон!*» (PM4C4C4). Гобсон: «*Довбана залізяка зламалась! Владе, я хочу трахнути покемона!*» (ПП5C4C).

У певних епізодах бачимо схильність персонажів до копропраксії – тобто до бажання демонструвати непристойні жести (зазвичай середній палець). Так поводить у мультсеріалі «Рік та Морті» головний герой-вчений під час зустрічі з населенням свого двигуна у 4-ій серії 2-го сезону (PM4C2C). Також у 10-ій серії 5-го сезону «Розчарування» Бін демонструє одразу два «факи» (РЧ10C5C). У 4-ій серії 6-го сезону «Кінь Боджек» головний герой крутить дулю, а також в іншому соціумі демонструє великий палець, перед цим глянувши на плакат, де

цей жест у червоному колі й закреслений, тобто заборонений через непристойність, що, разом з тим, не стримує персонажа-нігіліста від ігнорування суспільних норм і табу (КБ4С6С). Легку відсилку на любов до застосування в напружених ситуаціях жертів з непристойною конотацією можемо вловити у репліці Дядька Стена *«Тільки віддай мені мої руки, я тобі один **жест показати хочу**»* (ГФ7С2С).

Жести – невербальний засіб комунікації, тож вбачаємо тут прямий стосунок до лінгвістики, а конкретніше навіть соціолінгвістики. На відмінну від копролалії (що притаманна деяким персонажам мультсеріалів), копропраксія як неконтрольована демонстрація непристойних жестів, зустрічається рідше, зрештою, як і в реальному житті [47].

Спорадично в репліках персонажів мультсеріалів трапляється обценна лексика, підсилювальна функція якої часто є досить влучною. Рік: *«Це тобі не музичний номер, а, **курва**, спецоперація: ми маємо бути спокійними і, бляха, засісти на дно»* (РМ2С2С); *«Оу, щось мені **херовато**»* (РМ4С4С). Бет: *«Дивись і плач, **курво**»* (РМ7С2С). Джоел: *«А я думала, що ти не стала **блядюгою**»* (КБ3С2С). Конкретно ця лексема трапляється і в періодиці, наприклад, в газеті «Українська літературна газета» [35]. ДП: *«Що ви маєте проти Генка, нахабна **пиздосю?**»* (КБ7С2С). Вокс: *«Краще б ти десь там і здох. Де він був? Кому не **пох?**»* (ГГ2С1С). Джеральд Фітцджеральд: *«Не вірю, що нам доводиться **в'ябувати** тут, щоб заробити гроші на виховання сина»* (ПП5С4С). Кемаро Боб: *«Ми вигадали цього монстра, щоб відлякати дітей від свого **йоб-лісу**»* (ПП9С3С). Рік: *«Що? Ні! Я хотів **наїбати** одного чувака»* (РМ1С6С). ДП: *«А зараз цей пендюх припхався до нас командувати? Та **йди ти під хуй!**»* (РМ9С6С). Подібного штибу лексеми виходять за межі нормативної категорії, проте фіксовані укладачами українських словників [33], а також стають предметом вивчення в розвідках українських лінгвістів [7].

Засобом художнього відображення люмпенізації персонажів є лексичні засоби показу того факту, що вони повноцінно не володіють мовою (в українському дубляжі відповідно – українською). Це класичний метод, що тягнеться ще принаймні від мультсеріалу «Сімпсони», в якому діє специфічний персонаж Клітус дель Рой Спаклер – сатиричне зображення «селяка», що у вітчизняному озвученні розмовляє надзвичайно кострубатим суржилом. У м/с «Рік та Морті», «Поліція Парадайз» такою собі недоросійською розмовляє найбільш непривабливий клас суспільства – гопники, бандити, наркоторговці. Френк, шкільний хуліган: «Доброго ранку? *Ета чіво значет?*» (РМ1С1С). Сергей, поплічник негативного персонажа Пацифіки Нортвест: «*На алініаді мінігольф був адін раз. Я взяв золата*»; «*Васімнацать лунак! Правіла такі: переможцям слава, переможеним буде вічна ганьба! Гатові?!*»; «*Мажліва якіето лілінути спрямовуют їйо м'яч?*» (ГФ3С2С). Влад: «*Зачем тобі той музей? Влад візьом до дівчат*» (ПП5С4С). Якийсь селяк: «Можу підкинуть вас за ваші **афтографи**» (КБ5С2С).

Проте демонстрація неволодіння мовою на достатньому рівні не обмежується українсько-російським суржилом. У мультсеріалі «Розчарування», «Рік та Морті» є персонажі-німці, чиє мовлення насичене німецькими словами, наприклад, сполучниками, але головним засобом адаптації є звукове наслідування фонетичної системи німецької мови. Прикладом може слугувати вкраплення німецьких слів у мовленні Гендзеля і Гретель у «Розчаруванні». Гендзель: «*Найн! Гензель ун Гретель! Прошу, заходь. Шнель!*»; «*Спочатку той малий, тепер ще цвайн*» (РЧ5С1С). Гретель: «*Я, я, схоже. Але найн*» (РЧ5С1С). У цій же серії Люцик наслідує колорит власників будиночка та звертаючись до подружки кричить: «*Бін, ахтунг!*» (РЧ5С1С). Специфічним є мовлення нациста у 4 серії 2 сезону «Рік та Морті»: «*Майн до вподобі називатись наці, чи ти сподіватись це образити мене?!*» (РМ4С2С). Рік змішав ДНК Адольфа Гітлера та Абрахама Лінкольна, результатом став гуманоїд Абрадольф Лінклер, який

перед смертю сказав: «**Майн** мандрівка добігла кінця, Морті, та я мою сказати тобі децю важливе...» (PM11C1C).

З характерними іншомовними ознаками рмовляють окремі персонажі афроамериканської, латиноської, а також негуманоїдних рас. У «Рік та Морті» це вчитель математики пан Гондельфольд, Леонард, пародія на Террі Крюгера – Страхітливий Клен та інші. Санчо з «Кінь Боджек» розмовляє з виразним італійським акцентом.

Та інколи іншомовні фрази чи слова свідчать не про незання мови, а про бажання персонажа здаватися елітою або пожартувати. Боджек так вживає іспанське «**буенос ночес, аміго**» (KB6C3C). Дядько Стен каже колумбійцеві-контрабандисту: «**Нодре преакупас! Бамос! Бамос!**» (ГФ15C2C).

Аналіз українських кінотекстів досліджуваних мультсеріалів дозволяє зробити висновок, що пейоративну лексику автори озвучування використовують зі стилістичною метою: щоб виразити афектний стан мультперсонажа, негативну оцінку, зневагу, презирство. Українські фразеологізми з пейоративними лексичними одиницями виступають вдалим стилістичним засобом створення гумору, іронії, сарказму.

2.5. Категорія абсурду у реалізації засобами мовної та позамовної дійсності

Дослідивши мовний простір текстів українських перекладів американських мультиплікаційних серіалів, ми виявили численні оксюмори, елементи гротеску, часте поєднання лексики різних регістрів та алогізми. Ґрунтуючись на цих категоріях, можемо в цілому виокремити надкатегорію абсурду як характерну рису стилістики перекладу мультсеріалів. Профільні науковці вже висновкували про те, що в сучасній лінгвістиці порівняно з попередніми етапами її розвитку ставлення до таких категорій мислення і, відповідно, мовлення, якими є абсурд, нісенітниця, безглуздя тощо, докорінно і повно змінилися: їх

розглядають як природну здатність людського розуму, що відкриває нові аспекти глибоко імплікованих законів сприйняття й осмислення світу. Таким чином, ці категорії мислення набули не тільки нового осмислення в науці в цілому, але, що важливіше, дали право на дослідження свого функціонування, природи та особливостей в окремих галузях: філософії (онтологічна природа явища), культурології (культурний факт його створення), лінгвістиці (семіотична, семантична та мовностістична природа абсурду), соціології (його соціальна зумовленість) тощо [10].

У мовленні персонажів виокремлюємо семантично протилежні сполуки, тобто оксюмори. Сорсеріо: «*Нічого не обіцяю, але так. Безперечно.*» (РЧ2С1С). Красень Вайт-Броуді-Молодший: «*Я на це не підписувався, коли на це підписувався*» (РЧ5С2С). Бін: «*Ми з Дагмар зовсім трішечки як дві краплі води*» (РЧ2С3С). Зог: «*Стара-добра бійка голіруч*» (РЧ4С4С). Мірі: «*Ану кинь зачаровану воду, прекрасна потворо!*» (РЧ10С5С). Бін: «*Я стільки випила, що й не пригадую, чи щось взагалі пила*» (РЧ3С1С). Ельфів татко: «*Я хотів тобі розказати вже після смерті, щоб не довелося цього робити*» (РЧ9С1С). Дядько Стен: «*Часом я думаю це що все невже життя це страшний безглуздий жарт і ми просто тягнемо час до солоденького приходу смерті*» (ГФ14С1С). Супервізо: «*Ми не расисти! Як може найвеличніша раса бути расистською?!*» (РЧ9С1С). Після воскресіння Ельфо Дагмар вживає відносний прикметник у формі вищого ступеня порівняння: «*Востаннє я тебе бачила набагато мертвішим*» (РЧ1С3С). Куля: «*Де тебе знайти, окрім як у списку секс-злочинців? Я кажу це з всією повагою*» (ПП1С3С). Дядько Стен: «*Допоможіть-но мені з труною: я влаштовую похорон восковому Стену. Маленький, але класний*» (ГФ3С1С). Сус запитує у Мейбл: «*Як ся маєш?*», на що вона відповідає: «*Як і раніше, але по-іншому*» (ГФ20С2С). Вважаємо за доцільне взяти до уваги наявність цього літературного прийому, оскільки він має стосунок до стилістики тексту, а в нашому випадку – стилістики мовного оформлення

мультсеріалу. Цей засіб часто використовують і в розмовній мові, і в мові художньої літератури, і в публіцистичних текстах з метою виявити різницю між предметами в широкому розумінні, підкреслити суперечливу сутність того, що відбувається. Ефект оксюморона виявляється через внутрішнє протиріччя у твердженні, яке може значно посилюватись, оскільки увага читача «зачіплюється» за нього [5].

Надають комічності українському перекладу трансформовані усталені мовні формули або ж фразеологізовані вирази. При роботі зі справою, що стосувалася життя та смерті, Сорсеріо замість типового вигуку «хай тобі грець», каже: «*Хай тобі мрець!*» (РЧ9С1С). У мить, коли діда Мацала привели з в'язниці до Зога, він каже «*Давно не мацались, Ваше Величносте*» (РЧ9С1С). ДП, антропоморфний голуб: «*Я вилізла накласти на себе крила*» (КБ12С2С). Ельфо закликає до втечі: «*Руки в ноги!*» (РЧ2С3С). Дагмар просить уваги звертанням «*Леді та абихто!*» (РЧ1С3С), Дядько Стен «*Леді та джентельмуристи!*» (ГФ13С1С), а Мейбл: «*Зомбі та джентельмени!*» (ГФ1С2С). Бін доповнює шаблонну характеристику антитезою: «*Я навіть не знаю, тато живий-здоровий чи мертвий і похований*» (РЧ1С3С). Бін: «*Мені потрібен час побухати над цим*» (РЧ4С3С). Люцик звертається до прем'єр-міністра Одвала: «*Дозвольте запитати, ваше одвальство*» (РЧ8С4С), натомість сам Одвал звертається до Беккі, що в одному з епізодів захопила королівство, словами «*так, ваша бекосте*» (РЧ4С4С). Змий-Майстер переосмислює мудрість Лао-Цзи [17]: «*Подорож навіть у тисячу миль починається з одного копняка*» (РЧ4С4С). Люцик: «*Та я скажу з повною безвідповідальністю (...)*» (РЧ6С5С). Тодд: «*Бореазного вам дня!*» (КБ5С1С). Герб Кгазас: «*(...), але зараз не забивай собі цим гриву*» (КБ1С2С). ДП: «*Ось чому Єва Браун була наче п'ятим мітлом Третього Рейху*» (КБ6С1С). Дядько Стен, після того, як хатинка, візитівкою якої було її протилежне нормальному положення, перевернулася в нормальний стан, догори дахом: «*Тепер усе дригом вниз!*» (ГФ16С2С).

Комічного звучання висловам персонажів надає і прийом поєднання лексики різних реєстрів – піднесеної та зниженої, пестливої і згрубілої. Зог звертається до доньки: «*По-перше, кицю, заткнись*» (РЧ2С1С); Аластор до посіпак Сера Пентіуса: «*Стуліть ротики, бо на яєчню перетворю*» (ГГ3С1С). Бін щодо брата: «*Мені чогось міцного, щоб забути про цього лорда Пуголовка*» (РЧ7С2С). Боджек: «*Так, будь ласка, йди геть*» (КБ1С1С). Також ілюстративну цінність має фраза Мірі «*Ворушись, трупенятко!*» (РЧ8С1С), в якій уміщено лексему, що поєднує у собі темну, негативну, похмуру семантику та зменшувально-пестливу форму, зовсім нехарактерну для слів такого реєстру.

Подекуди комічного ефекту досягнуто використанням слів чи виразів, непридатних розмовному стилю мови. Пан Любчик: «*А де твій чоловік? Я любив обговорювати з ним буцання м'яча ногами під час споживання і перетравлювання плоті великої рогатої худоби*» (ПП5С4С). У цій комунікативній ситуації доречніше б звучало «*Обговорювати футбол за шматком яловичини*». Та це характерно для цього персонажа, адже він не зовсім людина, а істота на зразок рептилоїда.

Спорадично трапляється і стилістичний прийом апосіопези: Зог лається: «*Ууу, тряця твоїй... аааа!*» (РЧ3С2С). Геральд: «*Ах ти ж!.. Та я тобі!.. Якби не це пузо... Я б зараз...*» (РЧ3С1С). Кенді: «*Ах ти ж... чого тобі?*» (ГФ16С2С).

Широковживаним у перекладах є стилістичний засіб тавтології, наприклад, Одвал пояснює: «*Наше королівство багате звичаями, а їхнє багате... ну, багатством*» (РЧ2С1С). Уна, дає оцінку ситуації Бін: «*Добре, що ти вже не мучишся коханням, а погано, що все погано*» (РЧ7С3С). Люцик: «*Якщо хтось пересатанить сатану – то це ти*» (РЧ1С4С); «*Кажу, треба брати діагонально. Щойно візьмемо діагональ, все буде... діагонально*» (РЧ4С4С); «*Ну що тут скажеш: Ельфо ельфус*» (РЧ6С4С). Персонаж-русалка Мермандо при знайомстві розповідає про себе: «*Дехто зве мене Мермандо. Бо Мермандо - це моє ім'я*» (ГФ15С1С). Чеззззз: «*О ні, Чеззззза перечезували!*» (РЧ4С4С). Боджек:

«Я не хочу жити у суспільстві, де **безкоштовний хліб не безкоштовний**» (КБ1С1С). Тодд: «*Кайф, ніколи не думав, що **неонацисти** так цікавляться **нацистами***» (КБ6С1С). Пан Целіндр Джонсон: «*І Бог проклене кожного, хто візьме мої **смачніючі смаколики!***» (РМ8С1С). Енджел: «*Довіра, **зав'язана на зв'язуванні**, будує міцні **зв'язки***» (ГГ3С1С). Бін: «*Мені снився дивний сон, де всі, хто на мене **полює**, на мене **полювали***» (РЧ8С4С). Містер Арахісове Масло: «*Вам потрібен справжній **презентатор презентацій***» (КБ10С3С). Дядько Стен каже: «*Вам відомо, що я завжди ніс громадянам цього міста просвітництво та інновації, яких ще не було. Та досить **про мене**. Зустрічайте... **мене!***», після чого презентує воскову фігуру (ГФ3С1С). Джеральд Фітцджеральд: «*Так, Куле, прискорюйся: набридло подавати рибні **патики** цим **патикам***» (ПП5С4С). Дасті: «*Мені остогидло, що **багаті багатіють**, а **бідні бідніють***» (ПП5С4С). Принцеса Керолайн про п'єсу: «*З таким режисером "**Єва Браун**" мертва, як та **Єва Браун***» (КБ7С1С). Цікавим з погляду гумору є і діалог Даєн та Боджека: «*І чим ти тепер займаєшся?*» / «*Переважно сиджу вдома і **скаржуся***» / «*І як, виходить?*» / «*В принципі, **не скаржуся**. Ну...*» (КБ1С1С). Бад: «***Прокляття! Клятий розпроклятий тричі проклятий клят! Вибачте, вирвалося, більше не буду***» (ГФ14С2С). Руковідьма: «*Тому що всі, кого я сюди приводжу, тікають, якщо не взяти **руки в заручники***» (ГФ7С2С). Емоційний вигук та однойменну назву оповідки вдало обіграно у репліці Дядька Стена: «*Чому дорого, питаєш? Що ж... Це ціла історія, вона зветься... **Руки геть! Ні, серйозно: це не продається. Отже... "Руки геть!"***» (ГФ7С2С). Діппер: «*Навіщо **сонцю окуляри від сонця?***» (ГФ15С1С). Рік: «*Морті, я усе нормально пояснив; **солома солом'яна***» (РМ1С6С).

Спостерігаємо в мультфільмах і вербальні засоби творення гротеску. Бін: «*Я б цього не робила, **навіть, якби не було чого робити***» (РЧ3С5С). Хаск, у пілотній серії: «*Я втратив здатність кохати **вічність тому***» (ГГ0С1С). Тодд: «*Я кручуся на місці **вже цілу вічність***» (КБ8С1С). Сара Лінн: «*Сара Лінн, **твоя шкіра така***

м'яка, наче я вбила немовля і вкрала його шкіру: м'яка, як у вбитого немовляти» (КБ11С3С).

Відмежовуємо від гротеску засіб надмірної гіперболізації. Дядько Стен: *«Я не виходив звідси уже дуже давно. Вічність. Тиждень, напевне...»* (ГФ2С2С).

Цій же меті слугують алогізми. Бін: *«Я тебе не чую: в мене молоток в руці»* (РЧ5С3С). В одному з епізодів пролунав алогізм, ніби істота – **напівлюдина, напіворел, напівлев** (РЧ8С1С), що є математично хибним твердженням. Рік: *«Ізотоп триста двадцять другий настільки потужний, що чотириста шістдесят п'ятий порівняно з ним буде триста сімнадцятим»* (РМ2С3С). Пасифіка Нортвест: *«Але якщо я помру, я подам на вас усіх до суду»* (ГФ20С2С). Дядько Стен: *«Доведено, що тримати вдома драбину небезпечніше, ніж заряджену рушницю. Ось чому в мене десять рушниць: щоб якийсь маніяк не спробував вкрати драбину»* (ГФ10С1С).

Інколи алогічні тези в комунікативних конструкцій вжиті з метою висміювання певних поглядів чи ідеологій. Дасті, йдучи на сосисочну війну проти крилатого крокодила, куди був посланий його співнаркоманом і королем Роббі, висловлює думку, притаманну багатьом антисемітам: *«Я, можливо, й загину, але у всіх війнах винні євреї»* (ПП1С3С). Керен, кажучи про художника, вдається до примітивного лівацького пошуку кореляцій сексуальних девіацій з непересічною креативністю: *«І якщо хтось сумнівається в його професійності: він гей»* (ПП1С3С).

Оскільки мультсеріал «Розчарування» має вікове обмеження 18+, то своєю цільовою аудиторією автори вважають дорослих глядачів, здатних декодувати міжрядкові послання й підтекстові смисли. Тому цей анімаційний продукт рясніє алюзіями, як на візуальному (сцена переслідування «монстра» натовпом селян, озброєних вилами і смолоскипами (РЧ8С3С) – явна алюзія на “Франкенштейна” М. Шеллі [38]), так зокрема і на комунікативному та номінативному рівнях. Спочатку відзначимо зовнішні алюзії. У епізоді, де велетку Тесс привели до Зога,

король каже: «*Відправте її назад до бобового дерева*», що є алюзією на казку про Джека та бобове дерево. Стоячи біля картини, Бін жахається: «*Ці зуби ніби спостерігають за мною звідки я б не дивилася*» (10 с 1 сез), що відсилає до полотна Да Вінчі «Мона Ліза». Король сухопутніх вікінгів вимальовує Бін їхнє спільне майбутнє: «*Будемо правити разом як тиран і тирантіна*» (4 с 1 сез), що співзвучно з прізвищем видатного режисера Тарантіно. Придворний маг Сорсеріо стверджує: «*Та я ж давав клятву Чарократа*» (7 с 2 сез), що є очевидним переинакшенням клятви Гіппократа. Натяком на легенду про короля Артура є **Лицарі зогського столу**. Нацист, миючись під душем, говорить: «*Ми, білі, любимо чистоту*» (КБ6С1С) і ця фраза є вдалим прикладом твореної двосмисловістю алюзії на нацистську ідеологію чистоти раси. Джером Селінджер, розминаючись у дверях з Іудою, кидає фразу «*Вітаю, Распутін! Перекажуйте вітання цареві*» (КБ12С2С), що є відсилкою на зовнішність окультиста Григорія Распутіна, а саме: бороду та довге волосся, як і в мультперсонажа Іуди. Бін промовляє до Дагмар фразу: «*Тебе накриває, рідна мати моя*» (РЧ10С5С), звертання в якій – прозора алюзія на «Пісню про рушник» авторства відомого українського поета Андрія Малишка [1]. Рік каже: «*Гадаю, я вбив Дворецького, гага! Що, ніхто не зацінив?!*» (РМ4С2С) і перше речення є відсилкою до кліше «Дворецький вбив його!», яке висміює типові передбачувані повороти сюжету у творах художнього жанру детектив. У цій же серії Франкенштейн перепрошує «*Вибач, Самер, я був з хибного боку вил цього разу*» (РМ4С2С), відсилаючи до подій роману, в якому чудовисько Франкенштейна селяни гнали вилами [38]. Роббі відмахується від дезинфектора у костюмі протирадіаційного захисту: «*Займайся своїми бджолами*» (ПП1С3С). Жарт полягає в алюзії на вбрання пасічника, від якого не відрізняє спецкостюм цей тупий персонаж-наркоман. Стен протягує копам фіктивну «лікарську» записку із текстом «*Стен хворий, потребує ведмедя. Доктор Айболить*» (ГФ14С1С): вигадане ім'я у підписі є алюзією на радянську мультиплікаційну

гепталогію «Доктор Айболить», створену українським режисером Давидом Черкаським. Роббі ставить ультиматум: *«Або я, або цей у кріслі, підстрижений під горищик»* (ПП1С3С), маючи на увазі вигаданого персонажа Брандона «Брана» Старка з культового серіалу за творами Дж. Мартіна «Гра Престолів». На точно відоме українському підлітку відео [46] понад 11-річної давности відсилає фраза ДП: *«А десять год тюрми не хочеш?»* (РМ9С6С).

Другим підвидом алюзії є внутрішня. Сорсерію у 10-ій серії каже *«На це пішов сезон. Під сезоном я маю на увазі літо, осінь чи що воно там»* (РЧ10С3С), хоча глядач розуміє, що йдеться про сезон мультсеріалу. Це можна вважати метаіронією. У цілому, крім алюзій на історичні, мистецькі чи суспільні факти, події, діячів також спостерігаємо і внутрішню інтертекстуальність, приміром, Бін говорить Одвалу *«Ви вбивчо модний, можливо, навіть подвійно вбивчо»* (РЧ3С3С), апелюючи до своєї переконаності, що саме цього персонажа підозрює у злочинах. Кумедним й ілюстративно цінним є приклад внутрішньої алюзії з 13-ї серії 2-го сезону м/с «Таємниці Гравіті Фолз», в якій герої дивляться по телевізору програму про качтективів, бачать, що у головного героя виявляється є брат і емоційно це коментують. Мейбл розчаровується, Сус каже, що передбачив цей поворот ще рік тому. Це відкрите пародіювання реакцій глядачів самого мультсеріалу, у попередній серії якого виявилось, що в Дядька Стена є рідний брат, що й обіграно прийомом внутрішньої телепередачі в самому тлі мультсеріалу (ГФ13С2С). Частина алюзій у формі каламбурів чи виражена оказіоналізмами.

Ельфо описує обезголовлений труп Бін фразою *«він десь на голову нижчий за Бін»* (РЧ4С5С), вживаючи усталену сполуку в комічний спосіб, адже з переносного значення він переводить її у розряд прямих значень.

Прикладом абсурдної сцени може слугувати й момент з діалогом між персонажами мультсеріалу «Поліція Парадайз». Делберт: *«У нас навіть немає*

зброї». Роббі, даючи йому олівця: «А *це що?*». Делберт: «*Олівець*». Роббі: «*Справді. Треба це записати. Але чим?..*» (ПП1С3С).

Окремо можемо розглянути контекстуально експресивну лексику, яку ми віднесли до категорії повторюваних гегів. Повторюваний гег, за твердженням Берната Морено, – це дуже цікавий гумористичний інструмент, практично тренд 2025 року. Це жарт, розіграш чи прикол, що повторюється знову і знову. Він не дуже смішний з першого разу, проте з кожним повтором набирає комічної сили [44]. До прикладу, у мультсеріалі «Розчарування» Дерек часто вимовляє слово «**сковорідка**», що є алюзією на ситуацію в одній із серій, проте водночас це і гег, адже згадка сковорідки в ліжку біля коханої чи на королівському престолі є очевидно безглуздою. У цьому ж анімаційному творі присутній другорядний безіменний персонаж: дід, що сидить у діжці, тримає ополоник і рекламує свій товар вигуком «**Вода зі смаком мене!**». Зважаючи на періодичну повторюваність цього моменту упродовж серіалу, коли головні герої пробігають вулицею, де волає цей безуспішний торговець, вищенаведену фразу також цілком доречно занести в категорію повторюваних вербальних гегів. У мультесеріалі «Кінь Боджек» персонаж Містер Арахісове Масло часто в процесі діалогу раптом відволікається від співрозмовника, переводячи погляд деінде, і з вигуком «**Еріко!**» прямує «за кадр». При тому самого персонажа – Еріку не показано жодного разу, вона існує суто як звертання-гег, що час від часу повторюється тим самим мультгероєм. Гегом є постійно вкраплюване слово «компот» в українському дубляжі мультсеріалу «Таємниці Гравіті Фолз». Мультперсонаж Сквончі з «Рік та Морті» постійно використовує полісемічне в його культурі слово «сквончі», значення якого змінюється навіть від тяглості вимови та інтонування, а також похідні від нього ад’єктиви й дієслова. Аналогічна ситуація з Чезззззом із м/с «Розчарування».

Мультсеріал «Рік та Морті» є яскравим прикладом деконструкції, зокрема у лінгвістичному аспекті, що корелює з постструктуралістськими концепціями

Жака Дерріди. Деконструкція Ж. Дерріди, що постала як спроба подолання метафізики [28] присутня і в сюжетно-фабульному тлі мультсеріалу, адже «Рік та Морті» пропонує певні теми та концепції, за допомогою яких реально сформулювати онтологію, що відповідає критиці Деррідою метафізики присутності [42]. Щодо мовного аспекту, відзначаємо, що наративна стратегія серіалу послідовно підриває сталі мовні конвенції, демонструючи нестабільність значення та контекстуальну залежність інтерпретації. Це проявляється через систематичне спотворення фразеологізмів, використання неологізмів, що руйнують очікувані семантичні зв'язки, а також через хаотичну та іронічну мову Ріка, яка деконструє ідею прозорості комунікації. Постійні мета-коментарі та розриви четвертої стіни також є лінгвістичним прийомом, що викриває умовність наративу та мовних структур, підкреслюючи довільність зв'язку між означником та означуваним у рамках багатовимірного та абсурдного всесвіту. Прикладом може бути момент, коли Людина-Птах запитує: *«Цей пакунок – бомба чи ліки?»*, на що Рік відповідає: *«Яка різниця, це ж пакунок»* (PM2C8C), тим самим деконструючи запитання Людини-Птаха і фактично змушуючи його прийняти таку відповідь.

Висновок до розділу 2.

Можна висновкувати, що тексти озвучування аналізованих нами анімаційних серіалів іноземного виробництва просякнуті українським духом. Автентичний український лексичний та фразеологічний матеріал, використаний авторами дублювання, об'єднує персонажів цих мультиплікаційних фільмів з вітчизняним глядачем в одному лінгвокультурному просторі. Особливістю лексико-семантичного простору українських версій англomовних мультсеріалів є okazіоналізми. Ці деривати беруть участь у творенні гумористичного настрою діалогічних текстів. Проте дискурс-аналіз не виявив випадків використання okazіоналізмів для позначення якихось нових контекстуально зумовлених

понять. Гра значень і гра звучань слів слугує вдалим лексико-стилістичним засобом творення гумористичного, дозволяє привернути й утримувати увагу глядачів, тому вважаємо каламбури креативною знахідкою авторів, а самі мовні конструкції можуть стати об'єктом окремого дослідження. пейоративну лексику автори озвучування використовують зі стилістичною метою: щоб виразити афектний стан мультперсонажа, негативну оцінку, зневагу, презирство. Українські фразеологізми з пейоративними лексичними одиницями виступають вдалим стилістичним засобом створення гумору, іронії, сарказму.

РОЗДІЛ 3. ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКОГО ДУБЛЯЖУ АМЕРИКАНСЬКИХ МУЛЬТСЕРІАЛІВ У КОНТЕКСТІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

3.1 Анімаційний продукт як навчальний ресурс при вивченні мови

В умовах сучасного глобалізованого світу, де медіаконтент відіграє для його споживача провідну роль у формуванні культурних та мовних орієнтирів, проблема популяризації української мови набуває особливої актуальності. Одним із перспективних напрямів у цьому процесі є використання іншомовних мультсеріалів, дубльованих українською мовою, як лінгводидактичного інструменту. Український дубляж американських мультсеріалів є невичерпним джерелом лексичного і стилістичного матеріалу, що можна ефективно використати у шкільній освіті. Аналіз вищезазначених аспектів дозволяє виявити широкий спектр мовних явищ, які можуть стати для школярів об'єктом дослідження на уроках української мови. Теоретичне обґрунтування доцільності задіяння анімаційного продукту на заняттях включає в себе зокрема той факт, що мультсеріали, завдяки своїй візуальній привабливості та розважальному характеру, мають значний потенціал для залучення широкої аудиторії, зокрема

дітей та молоді, а українське озвучення таких мультсеріалів сприяє формуванню позитивного ставлення молодого покоління до української мови, адже якісний дубляж, виконаний професійними акторами, демонструє красу та виразність української мови, руйнуючи стереотипи про її «сільську специфіку» чи «немодність», які упродовж кількох поколінь навіював російсько-більшовицький окупант. Також цей матеріал сприяє розширенню лексичного запасу мовної особистості. Мультсеріали, особливо ті, що орієнтовані на дорослу аудиторію, наповнені великою кількістю лексичних одиниць, стосованих особливостей життя, найрізноманітніших його сфер. Перегляд таких мультсеріалів сприяє природному та ненав'язливому засвоєнню нових слів та виразів. Учитель може підготувати потрібні, насичені згаданою лексикою, уривки завчасно і продемонструвати на уроці задля дискусійного обговорення на панелі класу після спільного перегляду. Особливу увагу можна приділити удосконаленню навичок аудіювання: слухання українського озвучення сприяє розвитку навичок сприйняття української мови на слух, що є чи не найбільш важливим аспектом комунікативної компетентності для учнів, зокрема в тих регіонах, де є звичним російськомовне середовище в побуті. Якісно дубльовані мультсеріали є добрим джерелом формування правильної вимови, позаяк професійне озвучення слугує зразком коректної артикуляції, акцентуації та вимови в цілому, що особливо важливо для дітей, які перебувають на етапі формування мовленнєвих навичок.

Зазвичай загальні переваги використання уривків мультиплікаційних стрічок полягають у передачі гумору за допомогою всіх наявних там елементів, а особливо мови та зображень, зорієнтованих на донесення інформації, що розважить глядачів. Тому в доповненні шкільного освітнього процесу жартівливі мультфільмами першу перевагу вбачаємо в полегшенні атмосфери навчання, у тому, щоб зробити її більш комфортною для здобувачів середньої освіти. Залучення учнів до уважнішого сприйняття інформації та кращого запам'ятовування за допомогою прийомів гумору на уроках української мови

сприймаємо як спосіб покращити засвоєння знань учнями та отримання ними задоволення від навчання, оскільки це більш релаксивна форма навчання порівно з традиційними і сповненими стресу [49]. Крім того, жартівливі мультфільми насправді містять намір досягти комічного ефекту різними вигадливими словами, короткими діалогічної природи репліками та візуально зображеним текстом для вивчення, щоб це могло привернути увагу учнів до навчання та підтримувати їхню мотивацію під час уроку [45]. Застосування методу демонстрації на уроках як техніки гумору (на матеріалі дубльованих версій мультсеріалів) є ефективним інструментом у викладанні мови, особливо для учнів, що не є її носіями або коли українська їм не рідна. Ці матеріали надають унікальну можливість для вивчення мови у творчому контексті, який часто відсутній у традиційних дидактичних технологіях. Гумористичний контент сприяє кращому засвоєнню та запам'ятовуванню нової лексики, що підтверджується дослідженнями [48]. Мова, представлена у таких мультфільмах, охоплює різні сфери й містить різноманітні форми лексичної креативності, зокрема каламбури, гру слів та вигадані слова, які можуть слугувати цінними навчальними матеріалами.

Крім того, аналіз цих матеріалів підвищує мовну чутливість учнів, дозволяючи їм розрізняти креативні мовні форми від стандартних (Rochmawati, 2017). Розуміння цих моделей використання слів надає учням інструменти для вивчення як оригінальної лексики, так і механізмів її утворення, що згодом може бути застосовано ними у власній письмовій роботі. Жартівливі мультфільми також сприяють розвитку міжкультурного розуміння, оскільки учні мають змогу аналізувати культурні елементи, що лежать в основі гумору.

Сучасний американський анімаційний продукт є актуальним та доступним навчальним ресурсом, оскільки його зразки можна використовувати в будь-який час і в будь-якому місці. Ці матеріали можуть бути адаптовані до різних навчальних умов, що робить методи навчання більш гнучкими. Таким чином, взаємозв'язок між мовною вправністю та гумористичними техніками надає

значний потенціал для епізодичного, але ефективного використання у викладанні мови.

Використання майже будь-яких відеоматеріалів на уроках української мови є надзвичайно ефективним засобом підвищення мотивації учнів, розвитку їхньої комунікативної компетенції, збагачення словникового запасу та формування мовленнєвих навичок, проте вибір конкретного анімаційного серіалу для демонстрації у шкільному середовищі вимагає виваженого науково-методичного обґрунтування. Педагог має зважати на вікові особливості учнів, освітні цілі та потенційні впливи контенту. Провівши детальний аналіз мультсеріалів як крізь призму лінгвістики, так і крізь призму етики, ми переконані, що мультиплікаційний серіал «Гравіті Фолз» є абсолютно придатним для використання як на уроках української мови у школі, так і для домашніх завдань і самостійного опрацювання, пошуку, проєктів та індивідуальних навчально-дослідницьких завдань. Рекомендувати його до перегляду виправданіше і безпечніше, ніж такі анімаційні продукти, як, приміром, «Поліція Парадайз», «Готель Газбін» або ж не введені до джерельної бази емпіричного матеріалу цієї кваліфікаційної роботи мультсеріали «Великий рот» та «Пекельний Бос».

3.2 Вікові та психологічні аспекти залучення мультсеріалів до шкільного освітнього процесу

Перш за все, ключовим критерієм вибору є відповідність контенту віковим та психологічним особливостям учнів. «Таємниці Гравіті Фолз» розрахований на підліткову аудиторію (10-16 років), що ідеально відповідає віку учнів середньої та старшої школи. Його сюжетна лінія, гумор та персонажі адаптовані до їхнього рівня сприйняття, а серіал порушує теми дружби, сімейних стосунків, дорослішання, які є актуальними для цього вікового періоду. Важливо відзначити, що у «Гравіті Фолз» повністю відсутні сцени насильства, відверті натяки та ненормативна лексика, що робить його абсолютно безпечним для

перегляду в освітньому закладі. На противагу цьому, «Поліція Парадайз» та «Готель Газбін» є анімацією для дорослих (вік 18+). Вони містять значну кількість нецензурної лексики, відверті сексуальні сцени, сцени насильства, а також чорний гумор, що є абсолютно неприйнятним для демонстрації в школі, оскільки може завдати шкоди психіці дітей та суперечить усім нормам шкільної етики та моралі.

З погляду освітнього потенціалу та якості мовленнєвого матеріалу, «Гравіті Фолз» також має беззаперечні переваги. Діалоги персонажів сучасною літературною українською мовою сповнені живої, насиченої лексики. Це дає можливість виділяти нові слова, фразеологізми, ідіоми для пояснення та закріплення, збагачуючи словниковий запас учнів. Серіал пропонує широкий спектр комунікативних ситуацій, таких як діалоги, полілоги, описи, розповіді та аргументація, що дозволяє використовувати уривки для аналізу різних типів мовлення. Незважаючи на американське походження, завдяки якісному українському дубляжу, серіал адаптований до українського культурного простору, роблячи його зрозумілим та цікавим для учнів. Додатковою перевагою є доступність українських субтитрів, що дозволяє учням, які мають труднощі зі сприйняттям на слух, працювати з текстом, а також сприяє розвитку навичок читання та правопису. На прикладі уривків із «Гравіті Фолз» можна ефективно вивчати частини мови, категорію часу дієслова, відмінювання іменних частин мови, типи речень, різні типи парадигматичних семантичних відношень між словами тощо. Навіть більше, деякі сюжетні лінії серіалу містять загадки та таємниці, що спонукає учнів до аналізу, логічного мислення та висловлювання власних припущень, розвиваючи критичне мислення. Натомість, «Поліція Парадайз» та «Готель Газбін» рясніють використанням ненормативної лексики, жаргонізмів та сленгу, тому є абсолютно непридатними для застосування на уроках української мови в школі. Використання такого матеріалу призведе лише до формування неправильних мовленнєвих навичок та низького рівня мовної

культури. Крім того, сюжети цих серіалів зосереджені на дорослих темах, які не мають жодної освітньої цінності для шкільного курсу української мови.

З методичного погляду, «Гравіті Фолз» надає широкі можливості для педагогічної роботи. Існує можливість вибору коротких, змістовних уривків для ілюстрації конкретних мовних явищ, а також легко розробляти різноманітні завдання: від прослуховування та обговорення до аналізу лексики, граматики, складання власних діалогів чи переказів. Серіал також може стати чудовою основою для дискусій та обговорень морально-етичних питань, сприяючи розвитку емпатії та комунікативних навичок. Більше того, він дозволяє організувати проєктну діяльність, коли учні створюють власні творчі роботи за мотивами серіалу. З іншого боку, «Поліція Парадайз» та «Готель Газбін» є абсолютно непридатними для демонстрації в шкільній практиці через характер контенту. Будь-яка їхня демонстрація суперечитиме педагогічним принципам та шкільним правилам. Важливо пам'ятати, що використання в освітньому процесі матеріалів, що містять ненормативну лексику, сцени насильства чи еротики, суперечить Закону України «Про освіту» [31], Державному стандарту базової середньої освіти та етичним нормам педагогічної діяльності. Відповідальність педагога полягає у гарантуванні безпечного та розвивального освітнього середовища для учнів.

Акцентуємо, що будь-який мультфільм учитель мусить проаналізувати не лише у лінгводидактичній парадигмі, а й у власне дидактичній, щоб зрозуміти рівень доцільності використання його на уроці. Власне дидактичним проблемам в освіті на базі мультфільмів присвячено більше статей, ніж в тому аспекті, що цікавить нас. Про вплив мультфільмів писала М. Ткач [34].

Отже, з огляду на вікові та психологічні особливості учнів, значний освітній потенціал, якісний мовленнєвий матеріал, різноманітні методичні аспекти використання, а також повну відповідність законодавчим та етичним нормам, мультиплікаційний серіал «Гравіті Фолз» є найбільш обґрунтованим і,

без сумніву, найкращим вибором для демонстрації уривків на уроках української мови у школі. Його вибір дозволить зробити уроки цікавими, інтерактивними та ефективними, водночас забезпечуючи формування високої мовної культури та моральних цінностей учнів. Натомість, використання таких серіалів, як «Поліція Парадайз» та «Готель Газбін», є абсолютно неприпустимим в освітньому процесі через їхній дорослий, нецензурний та неприйнятний для дітей контент.

3.3 Використання текстів мультсеріалів на уроках лексикологічного вектору

Дубляж мультсеріалів часто містить **експресивну лексику**, що дозволяє учням ознайомитися з різними стилістичними відтінками мови. Аналіз таких лексем сприяє розвитку відчуття мови та вміння використовувати її в різних комунікативних ситуаціях. Експресивні і стилістично марковані пласти лексики стануть в нагоді вчителю-словеснику на уроках розвитку мовлення. Загалом дослідження експресивної лексики становить значний інтерес в сучасному мовознавстві, оскільки вона є ключовим елементом, що відображає не лише когнітивні, а й емоційні та соціальні аспекти комунікації. Незважаючи на поширене уявлення про її переважне функціонування в розмовному та публіцистичному стилях, аналіз експресивних одиниць у іншому дискурсі є не менш актуальним і розкриває його багатогранність. Дослідження експресивної лексики становить значний інтерес у сучасному мовознавстві, оскільки вона є ключовим елементом, що відображає не лише когнітивні, а й емоційні та соціальні аспекти комунікації. Незважаючи на поширене уявлення про її переважне функціонування в розмовному та публіцистичному стилях, аналіз експресивних одиниць у іншому дискурсі є не менш актуальним і розкриває його багатогранність. Цей пласт лексики досліджувала Світлана Помирча [11]. Т. І. Вавринюк та В. В. Васютенко присвятили свої публікації особливостям вжитку цього лексичного типу в поетичному слові.

Аналіз використовуваної в мультсеріалах лайки може стати предметом дискусії щодо соціальних та лінгвокультурних норм. А також щодо того, чи обмежується наша лайка словами «дідько» та «тряця», чи все ж таки різкіші форми цієї лексичної категорії є питомо нашими і немає потреби ресентиментарно вилучати їх із соціолекту та й кожним учнем із його індивідуального ідіолекту. **Пейоративна лексика** дозволяє дослідити засоби вираження негативних емоцій та ставлення, комунікативної взаємодії у конфліктних та конфліктогенних ситуаціях, вичленувати основні риси мовленнєвої поведінки, типувати їх і обговорити прийнятні й неприйнятні моделі з погляду слововжитку та методичної й психологічної виправданості. Лайка і пейоративне мовлення з переозвучених реплік мультсеріалів дорослої вікової категорії стануть фундаментом для побудови міждисциплінарних зв'язків на уроках української мови.

Автори дубляжу часто використовують стилістичні синоніми до нейтральної лексики для передачі емоційного забарвлення оригіналу. Аналіз таких синонімів сприяє розвитку лексичної компетенції учнів. Окремо можна відзначити соковитість українського дубляжу з погляду використання застарілої лексики, внаслідок чого текст реплік героїв (або й аудіодоріжку їх) можна інкрустувати в завдання, зокрема тестові. До прикладу, подати цитату персонажа зі словом «гицель» та поставити запитання про його значення.

Використання **жаргонізмів та сленгу** в дубляжі дозволяє учням ознайомитися з особливостями молодіжного мовлення. Це може стати предметом дослідження на уроках, що тематично близькі до проблематик стилістики та соціолінгвістики.

Український дубляж англomовних анімаційних фільмів містить і видозміни усталених виразів (десемантизованих онімів, зворотів ввічливості, фразеологізмів та інших ідіом), що створені задля забезпечення комічного

ефекту. Аналіз таких виразів сприяє розвитку розуміння фразеологічних одиниць та їх контекстуальних трансформацій.

Використання **евфемізмів** у дубляжі дозволяє дослідити засоби пом'якшення мовлення та уникнення табуованої лексики. Ця категорія слів також, окрім навчальної функції, виконує також виховну, адже дає засоби для фільтрування лексичного потоку згідно з морально-етичними засадами адекватної частини соціуму. Використання таких слів подеколи маркує ідивідумів як людей комунікативно зрілих, відмежовує від плебсу й люмпенізованих товщ суспільства.

Поміж іншим, вітчизняне переозвучення без перебільшення культових мультсеріалів є багатим джерелом **фразеологізмів**, що дозволяє учням ознайомитися з їх значенням, походженням та особливостями грамотного використання. Це чи не найбільш практично значуща складова мовного полотна перекладеного тексту в контексті застосування ілюстративного матеріалу з мультиплікаційних серіалів у сфері української освіти.

Використання **екзотизмів** та **адаптація звучання інших мов** (на рівні лексики, морфології, фонетики) в дубляжі дозволяє учням ознайомитися з особливостями міжкультурної комунікації.

Наявність чималої кількості **діалектизмів** різного спектру в дубляжі уможливорює знайомство учнів з регіональними особливостями української мови.

Використання **квазіслів** у дубляжі дозволяє дослідити засоби створення комічного ефекту та абсурдного мовлення.

Переозвучення сучасних мультсеріалів є джерелом **неологізмів** та **оказіоналізмів**, що дає змогу учням ознайомитися з процесами словотворення та збагачення лексичного складу мови.

Вжиток **онімів** у дубляжі дозволяє дослідити їх функції та значення в художньому тексті. Онімна лексика відображає особливість

Приклади застосування методу демонстрації аудіовізуального мультимедіального контенту на уроці:

Вправа 1

Вчитель пропонує здобувачам середньої освіти переглянути дубльований українською уривок із м/с «Розчарування» (3 серія 1 сезону) від 11:30 до 14:30. Перед запуском відеоряду, педагог пропонує під час прослуховування кінотексту виокремлювати якомога більше слів, до яких реально дібрати антонім, і записувати їх. Після завершення уривку учні мають упродовж хвилини-півтори дібрати повні чи конотативні антонімічні кореляти до виписаних одиниць.

Вправа 2

Національний лінгвокультурний колорит, близький українському глядачеві, забезпечують в продубльованих анімаційних серіалах численні фразеологізми, які автори озвучування уміло вплітають у діалогічні тексти. Поясніть значення виділених сполук (письмово). Великий Джо: *«Поркі, годі бити байдики: обшукай короля»* (РЧ8С1С). Блазень: *«А тепер дуля з маком»* (РЧ1С1С). Ельфо: *«У замку грошей до чорта (...)»* (РЧ7С1С); *«Татку, не мели дурниць: ти нас усіх переживеш»* (РЧ5С2С); *«Припни-но свого язика, жирний шахрай»* (РЧ4С3С). «Гвен про колишнього: *«І щойно знайшов кулон вічності – зірвався з катушок»* (РЧ8С1С). Зог: *«Це що, типу камінь в мій город?»* (РЧ10С1С); *«Усі на мене мають зуба»* (РЧ4С4С). Безіменний парафіянин: *«Цап-відбувайло: нарешті ця релігія кудись рухається»* (РЧ10С2С). Татко: *«А ти мені носа втер»* (РЧ2С4С). Меншенький: *«Ну все, годі ходити околяса»* (РЧ10С3С). Принцеса Керолайн: *«То нехай та жінка напише твою книжку: баба з возу!»* (КБ1С1С). Рік: *«Це були мої п'ять копійок»*; *«Втнув фортелі зі своїми ногами»* (РМ1С1С); *«Але гадаю, що і сліпоглухоніми зрозумів би, що Бет намагається дати драла від тебе»* (РМ6С1С). Джеррі: *«Притримай коней, Ріку»* (РМ2С1С); *«Справді усю душу вклав»* (РМ6С1С). Меркімер: *«Боже, від вас голова йде*

обертом» (РЧ1С5С). Пан Целіндр Джонсон: *«Ніхто не покладе око (...)*» (РМ8С1С). Король Плутону: *«Ви й справді дали перцю тим хробакам з NASA»* (РМ9С1С). Рік: *«У певному сенсі мої руки зв'язано, Морті»* (РМ2С2С); *«Лишень кирпу не задирай»* (РМ10С1С). Люцик: *«Збоченець, аж дрижаки взяли»* (РЧ10С5С). Стен: *«Оу, сьогодні дуба дала»* (РЧ9С4С). Бет: *«Що ти нюні розпустив, принцесо інцесту»* (РМ9С3С). Містер Арахісове Масло: *«Це точно влетить тобі в копійчку»* (КБ8С2С). Боджек: *«Тоді я вже пушуся берега»* (КБ6С2С). Геральд: *«Дякую, що сидите сиднем на цих твердих лавах уже понад чотири години»* (РЧ10С5С). Містер Арахісове Масло: *«Треба взяти їх у шори»* (КБ8С3С). Енджел: *«А тепер ти хочеш дати йому дах над головою?!»* (ГГ2С1С). Валентіно: *«Наркоші, як ти, до змін – як до неба рачки»* (ГГ2С1С). Рік-Рибалка: *«Від Ріка, з яким ви побили горишки, я відрізняюся тим, що вмію ловити рибу та капелюшком»* (РМ10С3С). Пан Дуркогепель: *«Сподіваюся, не ханьки м'яли?»* (РМ10С3С). Бет: *«Саммер, не бери на кпини брата; Морті, не будь кіберманьячилою»* (РМ1С4С). Морті: *«Чия б корова мукала, бухий нудний опецьок»* (РМ9С6С»).

3.4 Тексти мультсеріалів як джерело стилістичних спостережень на уроках української мови

Використання **апосіопези** у дубляжі дозволяє дослідити засоби створення напруги та недовомовленості.

Наявність **оксюморонів та абсурдних висловлювань** у дубляжі дозволяє дослідити засоби створення комічного ефекту та гротеску.

Дубляж мультсеріалів часто використовує **гротескні** образи та ситуації, що дозволяє дослідити засоби створення комічного ефекту та сатири.

Тавтологія: Використання тавтології у дубляжі дозволяє дослідити її стилістичні функції та засоби створення комічного ефекту.

Каламбури (гра значень та звучань): Дубляж мультсеріалів є джерелом каламбурів, що дозволяє учням ознайомитися з їх видами та функціями.

Дубляж мультсеріалів часто містить **алюзії та ремінісценції** до творів літератури, кіно та інших видів мистецтва. Їх аналіз сприяє розвитку міжкультурної компетенції учнів. Також алюзії виконують контактовстановлювальну функцію, яка є критично важливою для привернення уваги людей до серіалу. Алюзія є двоспрямованою: як інтертекст, вона актуалізує міжтекстові зв'язки із існуючими текстами; але водночас спрямована на забезпечення комунікації між автором та читачем, будучи запрограмованою на те, щоб викликати у читача відповідну реакцію упізнавання та декодування. Саме таким чином алюзія інтегрує текст із приймачем до вертикального контексту і забезпечує комунікацію автор/читач [39].

При аналізі мультсеріалів зроблено висновки про те, що найбільш перспективними є уривки з конфліктними комунікативними ситуаціями, тож саме їх можна радити до використання в освітньому процесі. Звісно, в ролі домашнього завдання можна рекомендувати перегляд серії цілісно. Проте варто додати зауваги щодо власне дидактичного впливу, який при перегляді деяких міститиме радше зворотні наслідки. Адже тільки «Таємниці Гравіті Фолз» є повчальним у традиційному сенсі потлумачення. Решта мультсеріалів рідко в яких серіях містять однозначно виражену пряму мораль, що завершувала б посил серії: здебільшого це перманентні пригоди («Рік та Морті», «Розчарування») або боротьба з проблемами переважно побутової генези («Кінь Боджек», «Поліція Парадайз»).

До прикладу, ставлення до цінностей та релігії крізь призму аналізованих мультиплікаційних серіалів глядач формуватиме специфічно. Рік «плаває» десь – як постмодерністська людина – між певним прощанням з традиційною (інституціалізованою) релігією або з релігією загалом та емоційною ностальгією

за всесвітом, який був внутрішньо цілеспрямованим та значущим. Він опиняється перед фактом нового та незворотного усвідомлення [41].

Висновок до 3 розділу

Український дубляж американських мультсеріалів є цінним лінгводидактичним матеріалом, що може бути ефективно використаний у шкільній освіті. Робота з ним сприяє розвитку мовної та міжкультурної компетенції учнів, а також формуванню їх естетичного смаку та здатності аналізувати. Перегляд уривків на уроках позитивно вплине на становлення стилістичної вправності.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило виявити та систематизувати широкий спектр мовних засобів, що використовуються в українському озвучуванні англomовних мультсеріалів для підліткової та дорослої цільових аудиторій. Аналіз емпіричного матеріалу, представленого у текстовому полотні популярних американських анімаційних стрічок, демонструє прагнення авторів українських версій до створення емоційно насиченого та лінгвокультурно близького для глядача контенту. Вивчення вітчизняного наукового лінгвістичного дискурсу не виявило значного зацікавлення українських мовознавців мовою мультсеріалів. Реалізуючи дослідження, ми окреслили основні групи емотивних мовних засобів на лексичному та фразеологічному рівнях, вжиток яких в українськомовному дублюванні американських мультсеріалів продукує експресивність і, як наслідок, сприяє залученню глядачів. За нашими спостереженнями, в сегменті емотивної лексики домінують слова з пейоративною семантикою. У репліках персонажів трапляється обценна лексика, що примушує задуматися над естетичною цінністю цього культурного продукту. Однак не можемо заперечити значущості в українськомовній версії дубляжу помітного національного лінгвокультурного колориту, що надає йому оригінальності.

Основними висновками роботи є:

- 1) мова анімаційних фільмів, попри свою оригінальність, ще не зайняла належного місця серед об'єктів дослідження вітчизняних лінгвістів;
- 2) наразі активними є три напрями, у яких здійснюють дослідження мовного контенту мультсеріалів вітчизняні науковці:
 - компаративний аналіз іншомовних кінотекстів та їх українських версій;
 - лексико-стилістичні особливості мови анімаційного кіно;
 - лінгводидактичний потенціал мультфільмів;

- 3) для українського озвучування є характерним активне використання стилістично маркованої лексики, включаючи розмовні, жаргонні, сленгові та діалектні елементи, що дозволяє досягти ефекту живомовності та наблизити репліки персонажів до реальної мовленнєвої практики, імітувати невимушеність спілкування;
- 4) важливу роль у створенні атмосфери емоційної експресивності та передачі національного колориту відіграють фразеологізми, використання яких сприяє формуванню впізнаваних образів та підсилює комічний чи ж навпаки драматичний ефект; втори спорадично видозмінюють їх та інші усталені словосполучення задля гумористичної конотації;
- 5) okazіоналізми та квазіслова, створені авторами озвучування для надання оригінальності мовленню персонажів, підсилюють комічний ефект сюжетних ситуацій;
- 6) у процесі дублювання здійснюється активна адаптація іншомовного анімаційного контенту до українського лінгвокультурного простору, що проявляється у використанні місцевих топонімів, антропонімів та інших словоназв, що викликають алюзії з історичними подіями, культурними фактами або побутовою дійсністю українців, традиційних вигуків та вигуківих словосполук, зокрема тих, що містять жартівливі проклинання;
- 7) мультсеріали, особливо ті, що розраховані на дорослу аудиторію, мають значний вплив на формування мовної особистості глядачів: колоритні фрази, «фірмові» слівця та впізнавані вітання, що використовуються персонажами, переходять в активний ужиток у повсякденному спілкуванні.
- 8) Педагог має змогу добирати ілюстрацію з різнобарвного списку якісно продубльованих американських серіалів задля досягнення оптимуму у освітньому аспекті.

Вважаємо перспективним дослідження на ширшому емпіричному матеріалі із залученням українськомовних інтерпретацій інших анімаційних

фільмів іноземного виробництва. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у порівняльному аналізі англомовних оригіналів та їх українських перекладів з метою виявлення стратегій перекладацтва; дослідженнях впливу українського дублювання та закадрового озвучення на мовлення різних вікових груп; вивченні особливостей використання нецензурної лексики та евфемізмів в українському озвучуванні; розробці методичних рекомендацій щодо використання мовного матеріалу українських версій мультиплікаційних фільмів для навчання української мови.

Результати цього дослідження можуть бути використані в галузі створення українськомовних версій мультиплікаційних серіалів іноземного виробництва, а також у викладанні дисциплін з лінгвістики та перекладознавства студентам профільних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антологія української поезії ХХ ст.: від Тичини до Жадана. Упорядник Іван Малкович. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2023, вид. 10-те, 2016 стор.: серія «Українська Поетична Антологія».
2. Ватага О. В. ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ЕКСПРЕСИВНОСТІ МОВЛЕННЯ ПЕРСОНАЖІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ОЗВУЧЕННЯ МУЛЬТСЕРІАЛУ «РОЗЧАРУВАННЯ». *Філологічні студії: збірник наукових праць студентів і магістрантів факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха*. 2025. № 23. С. 24–34.
<https://dspace.vspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7cb5c538-f53e-4dac-9bd4-a902a7a51699/content>
3. Ватага О. В. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. *Методичний пошук учителя-словесника: зб. наук.-метод. статей студентів магістрантів / гол. ред. Пойда О. А, Вінниця: ТОВ «ТВОРИ»*. 2025. № 13. С. 5–11.
4. Ватага О. В. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА СТИЛІСТИЧНІ ФУНКЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У МОВІ УКРАЇНСЬКОГО ОЗВУЧЕННЯ АНГЛОМОВНИХ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНИХ СЕРІАЛІВ (НА МАТЕРІАЛІ СТРИЧОК «РІК ТА МОРТІ», «РОЗЧАРУВАННЯ», «ГОТЕЛЬ ГАЗБІН», «КІНЬ БОДЖЕК»). *Поділля. Філологічні студії : електронний збірник наукових праць*. 2025. Т. 2, № 18. С. 10–17.
5. Верховцова О. М., Голоднюк А. А, Куценко О. В. Старий новий рік або оксиморон як стилістична фігура. *Закарпатські філологічні студії / редкол.: І. М. Зимомря (голов. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля та ін. Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2022. Т. 1, вип. 21. С. 191–195.*
URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/21/part_1/35.pdf

6. Влодова О. Г., Оленяк М. Я. СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГРИ СЛІВ У РОЗМОВНОМУ ЖАНРІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО СЕРІАЛУ «ДРУЗІ»). *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2016. Т. 2, № 8. С. 103–107.
7. Вусик Г. Л., Глазова С. М. Функціонування інвективної лексики: від прозових творів Кузьми Скрябіна до сучасних українських пісень. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Т. 1, № 26. С. 37–42.
8. Гакало Д. О. Функції інтертекстуальності (на матеріалі англomовного анімаційного серіалу «Кінь Боджек»). *Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики навчання іноземних мов в дослідженнях студентів: збірник статей*. 2022. № 18. С. 14-19.
9. Дмитрів Х. І. «ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ДУБЛЯЖУ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ АНІМАЦІЙНОГО СЕРІАЛУ «СІМПСОНИ»)» : дипломна. Львів, 2025. 54 с.
10. Довгань О.В. Категорія абсурду як складник стилістики художнього тексту / О.В. Довгань // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). – Вип. 5 : зб. наукових праць / За ред. академіка Л.І. Мацько. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – с. 262-272
11. ЕКСПРЕСИВНА ЛЕКСИКА ЯК ОСОБЛИВЕ ТА СПЕЦИФІЧНЕ ЯВИЩЕ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ. (2019). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*, 7(75), 129-131. <https://www.journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/2585>
12. Євтушенко Н. І. Каламбур як компонент ситуативного гумору в оповіданнях О. Генрі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. Т. 3, № 39. С. 14–18.

13. Загнітко А.П., Данилюк І.Г. Великий сучасний англо-український українсько-англійський словник. Донецьк: ТОВ ВКФ "БАО", 2008. 1008 с.
14. Каранда М.В., Колесник О.С., Ольховик М.В. Виконуємо кваліфікаційну роботу з культурології (освітній ступінь «магістр»). Навчально-методичний посібник для студентів освітнього ступеня «магістр» спеціальності 034 «Культурологія». Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, 2024. 52 с.
15. Коляда А. Ю. Мовні особливості мультсеріалу «Розчарування» на матеріалі українського перекладу. *Мовний простір сучасного світу : тези доповідей VIII Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених (м. Київ, 24 травня 2024 р.)*. Київ : НаУКМА, 2024. С. 78-82.
16. Крутий К. Л. Медіадидактичні особливості використання мультфільмів як засобу навчання мови і розвитку зв'язного мовлення дошкільників. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2013. № 3. С. 85–90.
17. Лао-Цзи. Дао Де Цзін. Книга про шлях та силу / пер. з кит. Л. Дудченко. Київ : Арій, 2022. 96 с.
18. Маруніна В. П. Переклад як акт креативної адаптації: гумор в англomовній версії «Мавка. Лісова пісня». *Молодий вчений*. 2024. С. 25–28.
19. Мельник М. М. Різноманітність новітніх форм сміхової культури в медійному просторі України. *Культура і сучасність : альманах*. 2022. № 2. С. 24–29.
20. Мирошниченко М. С. Лінгвостилістичні особливості сучасного англomовного анімаційного телесеріалу та їх відтворення у перекладі (на матеріалі мультсеріалу “Gravity Falls”): магістерська робота. 2021. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/6191> (дата звернення: 22.07.2025).

21. Міхнєва Ю., Демиденко О., Бабак Д. Інтертекстуальні гумористичні елементи в мультсеріалі «Gravity falls» та специфіка їх перекладу українською мовою. *Advanced Linguistics*. 2022. № 10. С. 59–65.
22. Мудрослови села Оринин на Кам'янецьчині : збірник прислів'їв і приказок / уклад.: Валерій Щегельський, Софія Рарицька. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 64 с.
23. Немає сенсу. Безсоромний український дубляж Гравіті Фоллс, 2024. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7eyjY6ITv-k> (дата звернення: 03.11.2025).
24. Немає сенсу. Український дубляж Готелю Хазбін не знає меж, 2024. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6-HbP2AssPA> (дата звернення: 23.07.2025).
25. Павлушенко О., & Ватага О. (2025). Емотивні засоби експресивності вислову в українській версії англomовного мультиплікаційного серіалу «Рік та Морті». *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*, 39, 17-35. <https://doi.org/10.31652/2521-1307-2024-39-02>
26. Пархоменко Д. Д. Лінгвостилістичні особливості перекладу мультфільму «The Grinch» українською мовою : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 035 "Філологія" / наук. керівник О. Л. Клименко. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 65 с.
27. Підгрушна О. Г., Фарафонова А. С. Інтертекстуальність як спосіб адаптації в українських перекладах англomовних анімаційних серіалів для дорослих. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. Т. 33 (74), № 3. С. 106–114.

28. Полівода А. А. ДЕКОНСТРУКЦІЯ МЕТАФІЗИКИ ПРИСУТНОСТІ У ФЕНОМЕНОЛОГІЇ ТА СТРУКТУРАЛІЗМІ. *Антропологічні виміри філософських досліджень*. 2017. № 11. С. 33–38.
29. Прилипко Ф. Є. Емоційно-оцінні комунікеми в українськомовній мультиплікації. *Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)*. 2017. № 7. С.112-120.
30. Прилипко Ф.Є. Комунікеми-фразеосхеми в українськомовній мультиплікації. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*. 2017. Том 20, №2. С.110-114.
31. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 7 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 24.07.2025).
32. Ромашкін Д. Д., Кайсіна Д. М. Специфіка перекладу сучасного гумору на прикладі мультиплікаційних серіалів для дорослих. *IN STATU NASCENDI*. 2021. № 21. С. 148–153.
33. Ставицька Л. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Обсценізми, евфемізми, сексуалізми. Критика, 2008. 456 с.
34. Ткач М. Моральне виховання молодшого школяра засобами мультфільмів. *Нова українська школа: стратегія розвитку особистості Збірник тез доповідей II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції*. 2021. С. 133–134.
35. Ткачівський Я. Христинин хрест. *Українська літературна газета*. 2025. 1 серп. С. 25.
36. Хезати – Словник сучасного українського сленгу. *Slovnyk.me*. URL: https://slovnyk.me/dict/slang_modern/хезати (дата звернення: 04.11.2025).

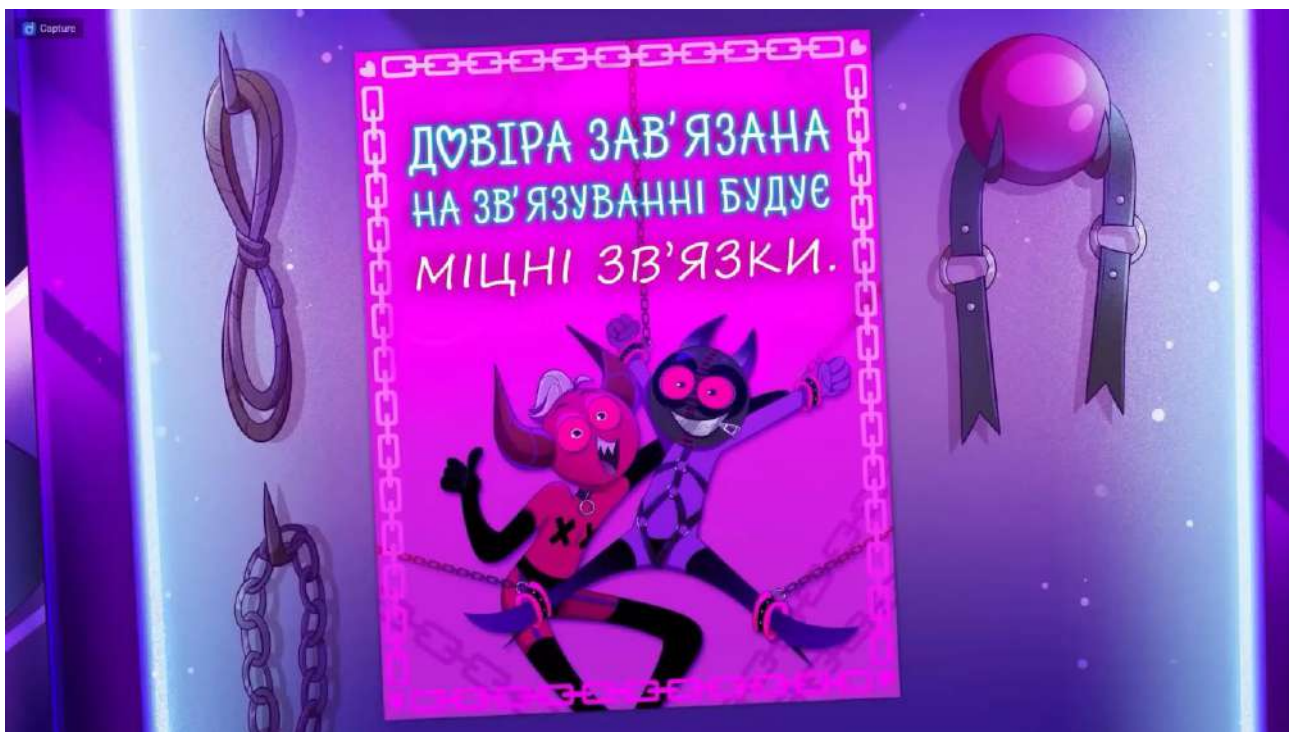
37. Шахновська І. І. Емотивний потенціал риторичних запитань діалогічного дискурсу американської драми. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2021. Т. 1, № 50. С. 152–154.
38. Шеллі М. Франкенштайн. Київ : Книголав, 2024. 224 с.
39. Шонь О. Мовностилістичні засоби реалізації гумору, іронії і сатири в американських коротких оповіданнях : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 2003. 23 с.
40. Як перекладається слово Селфі українською. *Словотвір*. URL: <https://slovotvir.org.ua/words/selfi> (дата звернення: 23.07.2025).
41. Bosman F. ‘There is no god, Summer’: a critical evaluation of Rick and Morty’s approach to atheism and nihilism. *GLOBAL SCEPTICAL PUBLICS*. 2022. P. 97–124.
42. Eldem U., Nayır B. Ö. Ethics and Technology: An Analysis of *Rick and Morty*. *Open Philosophy*. 2021. Vol. 5, no. 1. P. 1–16. URL: <https://doi.org/10.1515/opphil-2020-0155> (date of access: 05.07.2025).
43. Krzyżanowski M. Wyzwania związane z tłumaczeniem humoru: analiza polskich napisów do serialu *Bojack Horseman* : Praca licencjacka. Warszawa, 2021. 55 s.
44. Moreno B. Running gags. *Marroiak*. URL: https://www.marroiak.com/en/blog/running-gags/?srsltid=AfmBOop1Wpfp8PPKDNcc9zDL7EjwXCOzI2_ftdK03-JD3Elffopc7tM- (date of access: 04.10.2024).
45. Rochmawati, D. (2017). Pragmatic and rhetorical strategies in the English-written jokes. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*, 7(1), 149-159. <https://dx.doi.org/10.17509/ijal.v7i1.6868>

46. sheyabezgov. Десять год тюрьмы, 2014. *YouTube*.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4xaInTvFx4k> (дата звернення: 03.11.2025).
47. Singer C. Coprolalia and other coprophomena. *NEUROLOGIC CLINICS OF NORTH AMERICA*. 1997. No. 2. P. 306.
48. Singsatit P., Singhasiri W. An Analysis of Lexical Creativity and Humor in English Web-based Gag Cartoons. *Thoughts*. 2022. No. 1. P. 39–74.
URL: <https://doi.org/10.58837/chula.thts.2022.1.3> (date of access: 23.07.2025).
49. Zabidin, N. B. (2015). The use of humourous texts in improving ESL learners' vocabulary comprehension and retention. *English Language Teaching*, 8(9), 104-111. URL: <http://dx.doi.org/10.5539/elt.v8n9p104>

ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Готель Газбін. URL: <https://simpsonsua.tv/hazbin-hotel/> (дата звернення: 07.03.2025).
2. Кінь БоДжек. URL: <https://simpsonsua.tv/bojack/> (дата звернення: 14.03.2025).
3. Поліція Парадайз. URL: <https://simpsonsua.tv/pd-paradise/> (дата звернення: 20.03.2025).
4. Рік та Морті. URL: <https://simpsonsua.tv/rik-ta-morti/> (дата звернення: 05.03.2025).
5. Розчарування. URL: <https://simpsonsua.tv/rozcharuvannya/> (дата звернення: 26.03.2025).
6. Таємниці Гравіті Фолз. URL: <https://simpsonsua.tv/gravity-falls/> (дата звернення: 22.07.2025).

ДОДАТКИ

«Готель Газбін»

«Готель Газбін», 4 серія, 1 сезон

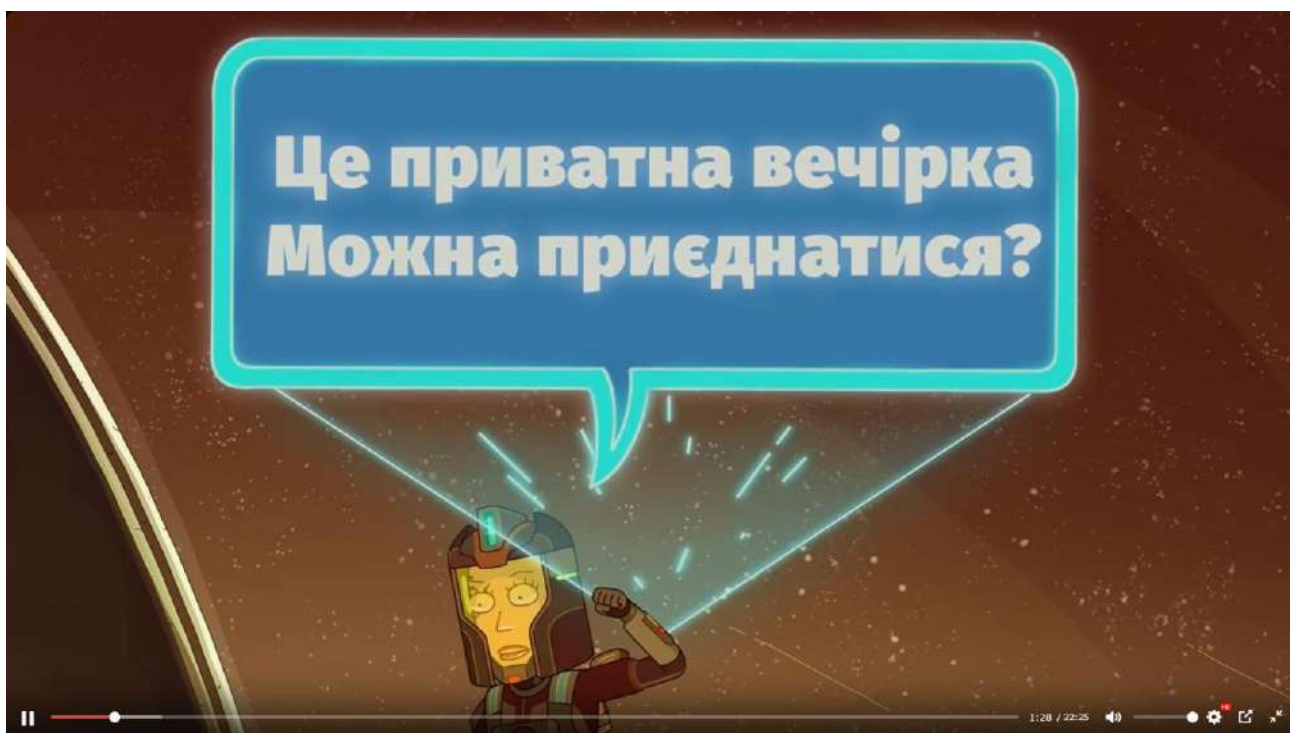

Рік та Морті. 10 серія, 5 сезон

«Таємниці Гравіті Фолз» 2 серія, 1 сезон

«Рік та Морті»